

Koroška kronika

Izdaja:

BRITANSKA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA

Cene:

Za naročnike:

v tuzemstvu mesečno 2.— šilinga

v inozemstvu mesečno 5.— šilingov

POSAMEZNA ŠTEVILKA 50 GROŠEV

Leto IV.

Celovec, 30. julija 1948

Številka 31

Podonavska konferenca

31. julija se prične v Beogradu konferenca o ureditvi podonavske plovbe in s tem trgovskega prometa na tej središnji evropski reki. Ko je pred tedni Rusija dala pristanek za to konferenco, so mnogi videli v tem prvi ruski »da« in prvi znak, da utegne sčasoma vendarle priti do gospodarskega sodelovanja med vzhodom in zapadom, kar bi tudi politične in ideološke napetosti v Evropi ublažilo. Ker je tokrat Beograd kraj, kjer se bo vršila ta konferenca, bo ta z ozirom na zadnje dogodke še posebno zanimiva.

Donava je po prvi svetovni vojni postala izredno važna prometna žila, kajti po razpadu monarhije se je ob njenih obalah stiskala skupina držav naslednic, ki je bila med seboj povezana le s slabo in novim mejam ne več zadostno železniško mrežo. Višek prometa je bil dosežen leta 1936, ko so prevozili po Donavi 7 in pol milijona metrskih ton blaga. Avstrija in Nemčija sta vzhodnim državam dobavljali predvsem stroje in kemikalije, v zameno pa sta uvažali poljedelske proizvode. Danes sicer vzhodnoevropske države bolj ko kdaj prej streme po lastni industrializaciji, vendar so jim prav na tej poti neobhodno potrebne surovine in stroji.

Po drugi svetovni vojni je podonavska trgovina skoraj popolnoma zastala. Pred vojno je podonavska trgovska plovba razpolagala z okrog 3500 ladij. Od teh ladij pa jih je 300 plulo pod zastavami držav, ki sploh niso mejile na to reko. Vojni dogodki so število ladij na Donavi zmanjšali na 2500, od katerih jih je skoraj tri četrtine v donavskih vodah vzhodnih držav.

Vse te številke same že dovolj zgovorno pričajo o veliki važnosti, ki jo ima Donava za srednjo in jugovzhodno Evropo.

Leta 1946. je bila na Dunaju konferenca, na kateri so načeli vprašanje svobodne trgovine po Donavi. Toda zavezniški niso prišli do soglasja. Rusi niso hoteli popustiti. Bili so tudi proti temu, da bi se konferenca udeležila Avstrija, čeprav je obdonavska država, ker z njo še ni sklenjena mirovna pogodba. Na predstoječi konferenci v Beogradu pa bo po svojem opazovalcu zastopana tudi Avstrija.

Težko je biti optimist glede izida beograjskih razgovorov. Položaj v Evropi je že tak, da so dyomi upravičeni. Pri vsem tem pa vendarle ne smemo pozabiti, da imajo tudi vzhodne države velik interes na obnovitvi podonavskih trgovskih zvez in bodo skušale s tem svojim stališčem tudi prodreti. Vprašanje je, kaj bo rekla Rusija, za katero pa je donavski problem v prvi vrsti le političnega pomena.

Beograd, oziroma jugoslovanska vlada bo tako imela julija kar dovolj zanimivih prireditev. Po zasedanju V. kongresa K. P. Jugoslavije, ki je nasprotstva med komunistično stranko Jugoslavije in ostalimi strankami v vzhodnem bloku le še poglobil, pridejo torej v to nekdanje središnje Kominforma delegati velesil in srednje ter jugovzhodnih evropskih držav, ki si bodo najprej seveda ogledali, kako novi Beograd izgleda, še bolj pa jih bo zanimalo, kakšno stališče bo jugoslovanska delegacija zavzela na konferenci: ali bo v vsakem pogledu sledila Rusom, oziroma, ali bodo nasprotna, ki so nedavno izbruhnila, našla svoj odmev že tukaj? Slednje ni posebno verjetno, čeprav so razni glasovi z beograjskega kongresa KPJ napovedali iskanje trgovskih stikov z zapadom.

Kljub očitni gospodarski nujnosti zopetne otvoritve svobodne plovbe po Donavi pa bodo vlade vzhodnih držav na to vprašanje gledale skoraj gotovo iz političnega stališča.

Ameriško stališče je nedavno povedal zunanji minister Marshall s besedami:

»Ta važna evropska vodna pot nudi narodom vzhodne in zahodne Evrope v nor-

POLOŽAJ V BERLINU:

Razgovori — da, pritisk — ne!

Položaj v Berlinu je bil včeraj isti kakor prejšnje dni. V 24 urah so zavezniška letala napravila 235 poletov. Zavezniški so mnenja, da so v Berlinu z isto pravico kakor Sovjeti. Da bi rešili svet tragedije nove vojne, so zavezniški pristali na razgovor in poskušajo urediti položaj v Berlinu diplomatskim putem. Toda nikdar ne bodo pristali na nasilno dejanje od strani Sovjetov. Leta 1945 je bil med vsemi zavezniški dosežen sporazum, da ima vsak zaveznik popolno pravico nabaviti vse potrebno za svojo cono v Berlinu iz lastne cone v Nemčiji. Sovjeti so sedaj ta sporazum prekršili s tem, da so objavili blokado Berlina. Zavezniški prometa po zraku ne bodo zmanjšali, ampak nasprotno: v bodočih dneh ga bodo povečali. Amerikanci so že začeli zato graditi na svojem področju v Berlinu novo letališče.

Sovjeti so ponudili, da bodo od 1. avgusta naprej prehranjevali iz svoje nemške zasedbene cone ves Berlin in bodo pripekljali 100.000 ton žita. Toda to ponudbo

smatrajo za politični maneuver in nihče ne verjame, da bi Sovjeti od 1. avgusta to tudi izvajali.

Ameriški general Clay je po povratku iz Amerike na tiskovni konferenci v Berlinu izjavil, da so Zedinjene države pripravljene pogajati se s Sovjeti glede Berlina, nikdar pa ne bodo pristale na nasilje.

V Berlinu gradijo tretje letališče za primer, da bi se povečalo število letal, ki vršijo polete radi prevoza živih.

Zastopnik berlinskega župana je odstavil upravnika berlinske policije Paula Markgrafa, ker ni izpolnjeval naloženih mu dolžnosti. Toda Sovjeti odstavitve niso priznali in podpirajo Markgrafa. Tako ima Berlin sedaj dva načelnika policije.

Sovjeti so zavrnili britanski protest, v katerem so Angleži protestirali proti akrobatičnim vajam ruskih letal nad britanskim letališčem Gatow.

Britanski vojaški poveljnik Berlina general Robertson je odpotoval v London, kjer razpravljajo o položaju v Berlinu.

Zavezniška letala letajo v nezmanjšanem obsegu. V torek je prepeljalo 288 letal 1628 ton hrane.

Iz Frankfurta poročajo, da je prekinjena vsaka zveza med vzhodno in zahodno cono Nemčije. Zavezniške oblasti pravijo, da so ti ukrepi samo začasni zaradi tehničnih razlogov.

Po mnenju poučenih krogov stojimo pred odločilnim obdobjem v razvoju berlinske

krize, ker zna priti do ločenih policijskih ravnanj za zapadne predele in vzhodne predele Berlina.

V zvezi s tem je zanimivo tudi poročilo, češ da je prispel v Berlin naslednik maršala Sokolovskega, maršal Rokosovski.

*
Trije zavezniški vojaški guvernerji Nemčije in 11 nemških predstavnikov se je sporazumelo, da bodo objavili zedinjenje vseh treh con Nemčije. O tem je bila objavljena uradna izjava, ki pravi, da bo stopil ta sporazum takoj v veljavo.

Prav tako je bilo sklenjeno, da bo sklicana nemška ustavodajna skupščina. Volitve za to skupščino bodo začele 1. septembra.

Predsednik Truman optimist

Predsednik Truman je na tiskovni konferenci v četrtek, 22. julija rekel, da obstaja po njegovem mišljenju sedaj najboljša upanje za mir.

Podprl je izjavo zunanjega ministra Marshalla, češ da Amerika odločno odbija vsak poizkus nasilja, da pa rada pristane na to, da se izkoristi vsaka možnost za rešitev berlinske krize.

General Clay, ki je prišel iz Berlina, je imel potem pogovor s predsednikom Trumanom.

Izredno zasedanje ameriškega kongresa

V torek je predsednik Truman na izredni seji kongresa predložil nov načrt za izboljšanje življenjskih pogojev in proti zvišanju cen ter proti inflaciji. Načrt obsega osem točk.

Predsednik Truman je zahteval tudi kredit v znesku 65 milijonov dolarjev za zgraditev doma za Združene narode v New Yorku. Prav tako je predlagal, da se zviša kvota za preseljene osebe od 200.000 na 400.000 beguncev in to v teku štirih in ne

dveh let, kakor je bilo prvotno odobreno.

Kandidat republikanske stranke Dewey je po razgovoru z generalom Eisenhowerjem izjavil, da se popolnoma strinja z vladno politiko glede Berlina.

Mednarodni pregled atomske dejavnosti na svetu

Organizacija Združenih narodov je objavila vse vlade članice, naj pošljejo poročila za prvi mednarodni pregled atomske dejavnosti na svetu.

Ti podatki bodo služili za temelj razgovorom, ko bodo prihodnjo jesen proučevali vprašanje nadzorstva nad atomsko silo v Glavni skupščini in bodo istočasno pokazali svetovno važnost vprašanja atomske energije.

Resnost svetovnega prehranjevalnega položaja

Glavni ravnatelj prehranjevalne in poljedelske organizacije (FAO) Norris E. Dodd je izjavil, da se FAO trudi na vse načine, da bi olajšala svetovno prehranbeno krizo.

Dodd, ki je bil svoj čas ameriški podtajnik za poljedelstvo, je poudaril, da je lakota glavni vzrok vojn ter da lahko FAO veliko pripomore k dosegi trajnega miru s tem, da pobija lakoto.

Dodd je začrtal temno sliko svetovnega prehranbenega položaja. Glede vesti o povečanju proizvodnje v Evropi ter dobre žetve v Združenih državah je dejal, da bi lahko te vesti nekatere zapeljale, da bi mislili, da je kriza že skoro rešena, v resnici

pa, če gledamo v bodočnost, postaja problem vedno težji. Glavni ravnatelj FAO je nato pojasnil ta svoja predvidevanja rekoč, da se je prebivalstvo na svetu v osmih letih in to od leta 1938 pa do 1946 povečalo za 6%, to je za 130 milijonov oseb, in še vedno narašča.

Dodd je izjavil tudi, da FAO namerava pospeševati razvoj področij, kjer je treba modernizirati in povečati proizvodnjo, nadalje izboljšati razdeljevanje živil, pospeševati mednarodne sestanke izvedencev, da bi razpravljali o prehranbenih problemih ter o načrtih za izvedbo istih, ter končno prilagoditi delovanje drugih organizacij na prehranbenem in poljedelskem področju.

Jugoslavija naj preneha z zahtevami po izročilvah

V ponedeljek je v britanskem parlamentu izjavil podtajnik za zunanje zadeve, g. Mayhew, da Velika Britanija ne bo več upoštevala zahtev po izročitvi jugoslovanskih državljanov, ki so obtoženi s strani jugoslovanske vlade kolaboracionizma. Mayhew je izjavil: »Zdi se nam, da je že čas, da se s tem preneha in smo o tem obvestili jugoslovansko vlado.«

Po koncu vojne je jugoslovanska vlada zahtevala od Velike Britanije 1800 izročitev, od katerih naj bi bilo 400 v britanski coni.

Britanske oblasti so vsak slučaj preiskale in so na podlagi ugotovitev krivde izročile 50 oseb.

Jasno je, da sedaj, tri leta po koncu vojne, ni več mogoče nadaljevati s preiskavami in Velika Britanija bo sedaj proučila še enkrat 19 slučajev, pri katerih izgleda, da gre za prave vojne zločince. Imena teh 19 oseb bodo objavili.

G. Blackburn je pozdravil izjavo g. Mayhewa in ga zaprosil, naj navede vsaj eno ime od teh 19, da bi mogli imeti vsaj malo pojma o njihovi krivdi. G. Mayhew je odgovoril, da je najbolj znan Pavelič.

(Reuter)

malnih razmerah javni pripomoček za trgovanje. Svobodna in dostopna plovba po Donavi nudi dobre posledice obsežnejše trgovine in je v resnici stvarno potrebna vsemu evropskemu ljudstvu v njegovem vsakdanjem življenju.

Kakor so te besede resnične, tako pa je tudi resnično, da si sedanji režimi v vzhodni Evropi bolj malo žele »svobodne in dostopne« plovbe po Donavi in to iz razumljivih razlogov. Če so na Simmerinškem mostu na Dunaju in povsod tam, kjer se začneja takojimenovalni železni zastori, v veljavni ukrepi, spričo katerih je komaj mogoče govoriti o kaki svobodni trgovini, potem je komaj verjetno, da bi se na Donavi kaj spremenilo, kar se tega tiče.

Dejstvo je, da je ločitev vzhodne Evrope od ostale Evrope umetni proces, ki je v škodo obema polovicama.

Podonavska konferenca pa bo verjetno spet forum, kjer se bodo kresale iskre in če »se bodo tresle gore, se bo v najboljšem slučaju izlegla miš«.

F.

Po zemeljski obli

BOLGARIJA

Bolgarski komunistični list »Rabotničko Selo« poroča, da je bolgarska komunistična stranka napovedala celo vrsto ukrepov, da bi ohranila stranko pred zmotami in slabostmi, katerih obtožuje Kominform jugoslovanske komuniste. Bolgarska komunistična stranka ni imela kongresa že štiri leta, odkar je na oblasti. Zato je centralni komite napovedal strankin kongres, ki bo dne 30. julija. Program kongresa je spraviti stranko na linijo, ki jo zavzema Kominform do marksistično-leninističnega nauka. Program napoveduje poostreitev discipline v stranki, čiščenje nezaželenih članov in razne druge ukrepe.

Dimitrov je očital jugoslovanskemu komunističnemu vodstvu nacionalistično, protimarksistično in protisovjetsko politiko glede Makedonije. Rekel je, da so jugoslovanski in makedonski voditelji večkrat kršili jugoslovansko-bolgarski sporazum o Makedoniji. Na ta način je prvič prodrlo v javnost sporočilo, da sta se lansko leto maršal Tito in bolgarski predsednik Dimitrov na Bledu sporazumela o razdelitvi Balkana, o ustanovitvi posebne makedonske države in o tem, da bo Jugoslavija vrnila Bolgariji majhen obmejni pas, ki ga je dobila po versailleski mirovni pogodbi. Po tem sporazumu bi dobila Jugoslavija v okviru južno-slovanske federacije makedonski okraj Pirin, ki leži v zahodni Bolgariji. Do formalne ustanovitve te federacije bi omenjeni predeli ostali pod dosedanje suverenostjo s kulturno avtonomijo. Zdaj je centralni komite bolgarske komunistične stranke obdolžil Jugoslavijo, da je v Pirinu ustanovila nekako »državo v državi« na bolgarskem ozemlju in da dobivajo jugoslovanski makedonski agenti navodila iz Jugoslavije ter hujskajo ljudstvo proti Bolgariji.

SOVJETSKA ZVEZA

Prezidij vrhovnega sovjeta je izdal dne 14. julija dekret za povečanje davkov na dohodke, ki jih imajo kmetje iz svoje zasebne lastnine, kakor tudi na zasebne dohodke, ki jih dobivajo kmetje iz zadrug. Ta davek je povzračen po progressivni lestvici in sicer od 3 do 20%. Dekret omenja, da so omenjeni davek povzračili zato, ker so zasebni dohodki kmetov zadrugarjev vedno večji. Tisti, ki so bili doslej tega davka oproščeni, bodo morali po novi uredbi plačati polovico davka. Ta nova uredba je posledica preusmerjene sovjetske politike do kmetov. Sovjetski tisk je zadnje čase vedno ostreje kritiziral kmete, da so posvečali preveč pažnje tistemu koščku zemlje, ki jo je lahko vsak imel in so zato premalo vestno izpolnjevali svoje dolžnosti na kolektivnih kmetijah (kolhozih).

Pripomniti je treba, da je v Sovjetski zvezi dovoljeno, da ima kmet majhen košček zemlje, eno kravo in nekaj perutnine. Prav tako sme tudi razpolagati z zaslužkom svojega zasebnega dela. Z novim davkom sta urejena ravno ta njegov zasebni zaslužek in imovina. Oblasti pričakujejo, da bo sovjetski kmet odslej posvečal več pozornosti delu na kolektivni osnovi.

Sovjetska zveza je praznovala v nedeljo dan sovjetskega letalstva. Ogromne množice ljudi so se zbrale na letališču Tušino, kjer so predvajali ob navzočnosti generalisima Stalina zračne akrobacije in prikazali nova ruska letala.

ZDRUŽENE DRŽAVE

Dvanajst voditeljev ameriške komunistične partije so obtožili konspiracije z namenom, da bi ti s silo vrgli vladu Združenih držav.

Šest obtožencev, ki so jih aretirali v New Yorku, so izpustili potem, ko je vsakdo položil pet tisoč dolarjev kavicje. Izročeni so bili v varstvo svojih pravnih zastopnikov. Na svobodi bodo ostali, dokler bo trajal proces.

En član te skupine je bil aretiran v Detroitu v državi Michigan. Izdali so zaporna povelja za ostalih pet obtožencev.

Obtožnica trdi med drugim, da so obtoženci od prvega aprila 1945 pa do danes pod takozvano komunistično partijo Združenih držav organizirali obširno skupino ljudi, da bi z nasiljem vrgli in uničili ameriško vladu. Obtoženci so poleg tega vedé in prostovoljno širili nauk, po katerem je uničenje ameriške vlade z nasiljem dolžnost in potreba. Na podlagi zakona je najvišja predvidena kazen 10 let zapore in 10.000 dolarjev globe za vsako točko obtožbe.

Sodnik je določil 23. avgust kot datum prve razprave. Z ozirom na težke obtožbe komunističnih voditeljev je zagotovil branilcem, da bodo obtoženci uživali vse koristi, ki jih daje ameriški pravni postopek. Obtoženci niso priznali krivde.

VELIKA BRITANIJA

V London je prispel dr. Otokar Mačotka, ustanovitelj šole za politiko in sociologijo v Pragi. Iz Češkoslovaške je pobegnil s svojo družino. Ko je poizkušal pobegniti preko meje, je videl, kako so ustrelili dva druga begunca. Njegov starejši sin, 12-letni Pavel je med begom zašel in mu je šele po 12 urah uspelo prekoračiti mejo, nakar je poiskal svoje starše, ki so bili med tem prišli že v Nemčijo.

FRANCIJA

Novi francoski ministrski predsednik André Marie je sestavil novo vlado, v kateri je 18 ministrov in 17 državnih tajnikov. Ta vlada je ena izmed najbolj širnejših po vojni. Zunanji minister v novi vladi je postal Robert Schuman, notranji minister pa Jules Moch.

MADŽARSKA

Na Madžarskem se razvija vedno močnejše boj med kmeti in komunistično partijo. Dnevno poroča vladni tisk na Madžarskem o masovnih aretacijah kmetov in uradnikov v poljedelstvu. Vlada je zapovedala likvidacijo kulakov. Pod smrtno kaznijo je prepovedano zasebno mlatiti žito.

Beograjski kongres

21. julija se je pričel v dvorani bivšega kraljevskega dvorca v Beogradu peti kongres jugoslovanske komunistične partije.

V govoru, ki je trajal 8 ur, je maršal Tito zavrgel obtožbe Kominforma napram njemu in Centralnemu odboru jugoslovanske komunistične partije.

Ko je otvoril ta kongres v dvorani, ki je zavarovana z močno vojaško stražo, je maršal Tito obtožil Kominform, da je »pozval jugoslovanske narode k državljanski vojni.« Nadalje je izjavil Tito, da je obtožba, češ da se je pričela jugoslovanska partija oddaljevati od Sovjetske zveze in ljudskih demokratij, »strašna krivica.« Maršal Tito, ki je od vojne do danes vedno kazala »solidarnost v zunanji politiki s Sovjetsko zvezo in vse demokratično fronto.«

Jugoslavija so napadali vsi mednarodni reaktivarji zaradi našega trdnega položaja,« je izjavil Tito. »Če smo poizkušali sodelovati z drugimi državami, smo delali to, ker smo mislili, da bomo na ta način utrdili svetovni mir. Nikdar pa nismo prekršili načel marksizma ali lojalnosti napram našim prijateljem.«

Maršal Tito je obljubil, da bo storil vse, da zboljša odnose s Sovjetsko zvezo. Toda jugoslovanska politika bo ostala taka kot je bila, in to na tak način, da bomo dosegli zaradi splošnega miru sodelovati tudi z onimi državami, ki niso pod direktnim vplivom Sovjetske zveze.

Drugi dan kongresa je govoril pet ur generalni polkovnik Ranković, notranji minister, ki je poročal o organizaciji jugoslovanske komunistične partije zelo podrobno in navedel mnogo števil, pri čemer je objavil, da je okrog 70 odstotkov vsega vojaštva vpisanega v komunistično partijo, a izmed častnikov jih je 90 odstotkov članov. Vsa jugoslovanska partija ima 468.000 članov.

General Ranković je izjavil v teku svojega govora, da so vsi šolski načrti izdelani v duhu marksizma in leninizma in osnovani na delu Marksa, Engelsa, Lenina in Stalina.

Tretji dan kongresa komunistične partije Jugoslavije je govoril podpredsednik vlade Kardelj, ki je ostro napadel Kominform zaradi njegovega napada na komunistično partijo Jugoslavije. Ta napad je označil kot izmišljotino. Poudaril je, da bi Jugoslavija rada stopila v gospodarske in trgovinske zveze z vsemi državami, na osnovi enakosti. Jugoslovanska zunanja politika bi bila izražena s sledečimi tremi točkami:

1. popolno podpiranje politike za svetovni mir in izboljšanje odnosov;
2. popolno podpiranje politike gospodarskega sodelovanja na osnovi enakopravnosti;
3. popolno podpiranje tistih držav, ki vodijo politiko za svetovni mir.

Predsednik jugoslovanskega gospodarskega odbora, Boris Kidrič je poročal kot zadnji na petem kongresu jugoslovanske komunistične partije v Beogradu o gospodarski politiki sedanje jugoslovanske vlade. V teku svojega govora je izjavil, da sta poizkušala Žužević in Hebrang uvesti v Jugoslaviji državni kapitalizem. In to ravno v trenutku, ko se je Jugoslavija osvo-

Odprto pismo

petemu kongresu kom. partije Jugoslavije
Vsem komunistom federativne narodne republike Jugoslavije

Mi, člani komunistične partije Jugoslavije, slušatelji vojnih akademij, višje častniške šole, učenci na Sovjetski vojni šoli in mornariški šoli, odobravamo, potem ko smo podrobno proučili poročilo Informacijskega urada o položaju v komunistični partiji Jugoslavije in odgovor C. K. KPJ (= Centralnega komiteja komunistične partije Jugoslavije), odnosno vse odredbe in ostalo gradivo, ki je bilo objavljeno v tisku glede zadržanja sedanjih voditeljev C. K. KPJ, ter podpiramo resolucijo Informacijskega urada, ki svetuje naši partiji edini možen in pravilen izhod iz tega položaja, v katerega so jo priveli Tito, Kardelj, Djilas, Ranković in drugi njihovi pri-
staši.

Odlučno protestiramo proti neprijateljski politiki, ki jo vodita C. K. KPJ in vlada Jugoslavije napram Sovjetski zvezi, VKP (b) (Vsevezna komunistična partija bolševikov), napram vsem bratskim kompartijam in državam z novo demokracijo.

S svojo protisovjetsko nacionalistično politiko izdajajo Tito, Kardelj, Djilas, Ranković in drugi našo domovino, rušijo našo demokratično državo, ustanovljeno s po-

močjo vseh narodov Jugoslavije in s pomočjo Sovjetske zveze. S svojim izdajalskim početjem, odvratno igro z anglo-ameriškimi imperijalisti, trgajo vse zveze z interesi proletarskega internacionalizma in dajejo našim sovražnikom upanje, da bo mogoče upostaviti v Jugoslaviji vladu kapitalistov in posestnikov zemlje ter popolnoma spremiti Jugoslavijo v imperijalistično kolonijo.

Vsak pošten Jugoslovane, ki ljubi svojo domovino, dobro razume, da napredek in uspehi nove demokratične Jugoslavije, njena svoboda in neodvisnost niso mogoči brez stalne pomoči Sovjetske zveze, bratske VKP(b) in velikega voditelja narodov, tovariša Stalina. Samo podpora s strani komunističnih partij drugih držav, s strani narodnih demokratij in Sovjetske zveze bi mogla biti porok za uspešno socializacijo v Jugoslaviji in za jamstvo proti zaslužnjaku nas vseh s strani anglo-ameriškega imperijalizma.

Iz sedanjega položaja se more naša partija vrniti v komunistično družino samo, če javno obsodi protipartijsko in protinacionalno politiko Tita, Kardelja, Djilasa in Rankoviča ter istočasno ohrani popolno predanost marksizmu in leninizmu.

Obračamo se na zastopnike V. kongresa in na vse komuniste v Jugoslaviji s pozivom, naj naredijo konec početju sedanjih voditeljev, ki so izgubili vsako mero, naj zahtevajo od njih pošteno izjavo o njihovih napakah ter obljubo, da bodo te napake popravili, prekinili vse zveze z nacionalizmom in se povrnili k internacionalizmu in da bodo sodelovali pri ojačenju združene socialistične fronte v boju proti imperijalizmu.

Če bi sedanji voditelji naše partije ne bili zmogni izvesti tega, jih je neobhodno potrebno izmenjati in izbrati novo vodstvo KPJ, ki bi bilo zmogljivo popeljati našo partijo na pravo pot leninizma in stalinizma. (Sledi 246 podpisov). (»Pravda«, Moskva).

Takozvana »švicarska komunistična partija«

Bukarešta, 22. julija. (Kor. »Pravde«)

Poročili iz Beograda, se vrši V. kongres komunistične partije Jugoslavije, ki se je pričel 21. julija, popolnoma izločen od mednarodnega komunističnega gibanja. Niti ena komunistična partija sveta ni poslala svojih zastopnikov k temu kongresu, dasiravno je razposlal C. K. KPJ številna povabila.

Ob priliki kongresa v Beogradu je veliko število povabljenih komunističnih partij Francije, Romunije, Sovjetske zveze, Češkoslovaške, Poljske, Belgije, Italije, Bolgarije, Madžarske, Španije, Albanije in drugih držav odklonilo povabilo, naj pošljejo svoje zastopnike na kongres KPJ, ker so popolnoma soglašale s poročilom, katerega so sestavili na seji Informativnega urada (= Kominform). Dejstvo pa, da so povabila zavrnjena, sedaj skrbno prikrivajo članom jugoslovanske komunistične partije.

V teh okoliščinah, ko je vodstvo jugoslovanske kompartije popolnoma izločeno iz drugih kompartij, je zanimivo ugotoviti dejstvo, o katerem je poročal neki tuj radio, da se je odzvala povabilu in poslala svoje zastopnike ena sama organizacija, ki si je za izizivalnim ciljem nadela ime »švicarska komunistična partija.«

Ves svet ve, da je takozvana »švicarska komunistična partija,« ki se je osnovala marca meseca 1945, organizacija policijsko-trockistične-provokatorske vrste, ki je povezana z inozemsko imperijalistično obveščevalno službo. Že aprila meseca 1946. l. je sovjetski tisk (»Pravda«, 13. aprila 1946) razkrinkal in označil to organizacijo za izizivalno-trockistično skupino. Glavni namen, katerega ga postavil ustanovitelj te skupine, je bil boj s švicarsko »Stranko dela«, ki zastopa interese delavskega razreda tudi v Švici. Člani »Stranke dela«, so dobro znani v mednarodnem delavskem gibanju in so že večkrat odprli oči vsem o politični umazanosti večpomembne bande, ki živi samo od denarja, ki ga dobiva od imperijalistov in tujih agentov.

Zelo zanimivo je, da je ravno ta, mednarodnemu delavskemu in komunističnemu gibanju sovražna organizacija policajev, iz-
zivačev in trockistov izrazila, kakor je poročal neki tuj radio, željo, da pošlje svoje predstavnike na V. kongres jugoslovanske kompartije. (»Pravda«, Moskva.)

Za političnim še filmski nesporezum

Med Jugoslavijo in ostalimi komunističnimi državami je prišlo za političnim nesporezumom sedaj do filmskega nesporazuma.

Jugoslovanska vlada je zapovedala jugoslovanskemu odposlanstvu pri mednarodnem filmskem festivalu, ki se vrši v Marijanskim Laznih na Češkem, naj vzame nazaj vse filme in zapusti festival, ker je odbor za prireditve festivala odklonil predvajati jugoslovanski film »Ta narod bo živ« z utemeljitvijo, da proslavlja ta film Tita.

Jugoslavlani se pritožujejo, češ da so delali samo njim težkoče, dočim so »reakcijske« filme ameriškega in angleškega izvora predvajali.

„Prosim, posodite 500 milj. Vaša vdana . . .“

Ko je v januarju Jugoslavija zaprosila Mednarodno banko v Washingtonu za posojilo v znesku 500 milijonov dolarjev, je bila ta prošnja napisana na list navadnega konceptnega papirja.

Ko je Mr. Robert Gerner, bančni podpredsednik, opisoval v Londonu ta dogodek, je dejal: »Dobra je ta, dobiti kar tako pismo, ki se glasi:

„Prosim, posodite 500 milijonov dolarjev! Vaša vdana Jugoslavija.“

Mr. Gerner je z nasmeškom pristavil: »Mnenja sem, da je Jugoslavija mislila, da je prav tako lahko zaprositi za 500 milijonov dolarjev kakor za pet milijonov.«

Ko so ga vprašali, če namerava banka osredotočiti svoje delovanje na dežele Zapadne Evrope, je Mr. Gerner odgovoril:

»Gotovo da ne, toda Jugoslavija ni zaprosila posojilo v kakšne posebne svrhe ali za izvedbo kakšnih posebnih obnovitvenih načrtov.« (Reuter)

A • T • O • M

A T O M S K I R A Z B I J A Č I N A D E L U

Velikanski stroji, nekateri lični, drugi ne-rodni in grdi na pogled, ki stanejo na ti- soče funtov šterlingov ter proizvajajo ve- likansko energijo več milijonov voltov, po- tujejo sedaj v laboratorije in bolnice v Ve- liki Britaniji. To so atomski razbijači, naj- novejše orodje človeka, ki mu pomagajo reševati tajnosti stvarstva; nekaj jih je ve- likanske važnosti v boju proti obolenju na raku.

Atom v svojem sestavu bi lahko primer- jali s konstrukcijo stvarstva, ki ima v sre- dini sonce, okrog katerega se vrte planeti. To atomsko sonce je atomsko jedro, planeti so elektroni, ki se vrte okrog njega. Jedro je sestavljeno iz protonov, ki imajo poziti- vno električno nabitost, in nevtronov, ki nimajo te nabitosti.

Pozitivna nabitost je vedno v ravnotežju z elektroni, ki imajo negativno nabitost. V vsakem atomu je isto število elektronov ka- kor protonov.

Čeprav si je težko predstavljati, je ven- darle dejstvo, da je atom največkrat pra- zen prostor.

Toda ta prazen prostor ni »mrtev«. Poln je energije in sil, ki povročajo, da krožijo planeti-elektroni z velikansko hitrostjo okrog jedra-sonca in ki drže skupaj sesta- vine atoma. Kaj so sile jedra, do sedaj še ni bilo dognano, toda poznane so kot tisoč- krat jačje in se razlikujejo od privlačne sile.

Za razbitek atoma in povročitev ogromne energije, ki je v njem, je treba udariti ne- posredno v jedro ter tako razbiti vezi, ki vežejo protone in nevtrone, iz katerih je to jedro sestavljeno. To je bilo storjeno v ve- liki meri in izraženo v atomski bombi, kjer je bilo razbitih 235 uranijevih atomov. Atom je nov vir energije, toda opraviti bo treba še veliko delo, predno bo mogoče končno odgovoriti na vprašanje, ki sta ga zastavila že francoska znanstvenika Pierre in Marija Curie pred petdesetimi leti: »Ka- ko so sestavljeni atomi stvar- stva?»

Bil je še drugi francoski znanstvenik, Henri Becquerel, ki je pričel revolucijo v atomski vedi, ki je privedla do novih atom- skih zdravil, ko je leta 1896 opazoval, kako

je nekaj fotografskih plošč, ki jih je bil pustil ležati na mizi, postalo črnih potom kristalne soli, ki je vsebovala uranij. Na za- goneten način so bili proizvajani zelo moč- ni žarki. Kaj se je zgodilo takrat, vemo se- daj — bil je proces izbruha v atomu. Z drugimi besedami povedano, element je bil radioaktiven.

Ko sta nekoliko pozneje Curie-va s sil- nim delom pridobila iz mnogo ton smolnate mešanice okrog 1/300 unče (ounce) radija, ki je najbolj poznan radijsko aktivni ele- ment, je postalo jasno, da je potreba nove teorije glede domnevno neizpremenljive na- rave atoma.

Fizike so pričele smatrati za alkimiste iz starega veka, ki so raziskovali in prou- čevali pretvoritev materije (kar je z drugi- mi besedami le razbitje atoma). Zares že naslednji koraki so pokazali, da so fiziki »podedovali plašč« alkimistov, kajti vpra- šali so se, zakaj ne bi mogli spremeniti kak- šen element v drugega težjega, s tem da ga »napadejo z artilerijo« jedra?

Velik britanski znanstvenik, Lord Ru- therford je prvi prišel s tem leta 1919. Za- del je nitrogen-atome z naglo premikajo- čimi delci alfe s pomočjo radija ter mu je uspelo spremeniti nekaj od teh v težja oksigenova jedra. Tedaj je pričel raz- voj izdelovanja velikanskih strojev za pri- dobivanje kroglic s človeško roko za pro- diranje v jedra.

Atomske kroglice, ki jih uporabljajo za pretvoritev jedra, morajo imeti hitrost sto- tin in tisočev milj na sekundo. Edini na- čin, po katerem se to lahko zgodi, je stal- no pospešujoča hitrost delovanja električ- nih polov v električno nabitih kroglicah.

Samo lahka jedra lahko uporabljajo kot kroglice, kajti težja imajo večjo električno nabitost in bi jih vsled tega ona jedra, ki jih je treba razbiti, odbila. Zelo obsežno so uporabljali protone (navadna hidrogenska jedra) za bombardiranje.

Narava sama je ustvarila veliko atom- sko razbijalno orodje in sicer delce koz- mičnih žarkov. Ti kozmični žarki se usipa- jo na nas iz daljave — nikdo ne ve, od kod. Imajo veliko prodirno silo, ki jo po večini povzročajo delci, imenovani »mesons«, ka-

tere proizvajajo v višji atmosferi. Ti »me- sons« se proizvajajo, čim zadenejo delci z visoko energijo ob jedro atoma.

Po vsem svetu — visoko zgoraj v Švi- carskih Alpah, z pripravami, ki so pritrjene na skale in se dvigajo milje visoko in spo- daj ob morju s posebnim strojem, za ka- terega je napravil načrt belgijski profesor August Piccard, proučujejo te »mesons«.

V marcu je bilo naznanjeno, da so umet- no producirali »meson« na univerzi v Ka- liforniji. Ta »meson« ima energija 4 MEV (milijon električnih voltov), toda »me- sons«, kateri bombardirajo zemljo, imajo energijo na bilijone elektron-voltov. In to je ono, vsled česar bodo znanst- veniki nadaljevali s proizvod- njo močnejših strojev za razbi- janje atomov, dokler ne bodo ob- vladali kraljestvo znanja, ki leži globoko v atomu.

Maurice Goldsmith.

Razkazovanje britanskih atomskih tajnosti

Britanija je pravkar nudila svetu bežen vpogled v svoja tajna atomska podjetja v Har- wellu, Berkshire. Predstavniki mednarodnega tiskasa obiskali ustanove za raziskovanje atom- ske energije ter si ogledali 75 odstotkov teh tovarniških ob- jektov.

Česar niso videli, jim je razložil ravna- telj, Sir John Cockroft. »Podrobnosti na- šega delovanja so bolj tehnološkega zna- čaja in odkritja bi lahko pomagala drugim deželam pri graditvi proizvodnih objek- tov, ki bi služili za proizvodnjo atomskega orožja,« je dejal.

Sir John je razlagal, da se Velika Brita- nija zanima predvsem za silo jedra, v kol-ikor to služi industriji, ter da je treba rešiti še resne probleme in da njihova rešitev zahteva časa.

Zaradi tega nobeden resen človek, ki dela na tem področju, ne verjame, da bi mogla energija jedra prispevati k pomnožitvi sve- toвне sile že v bližnjem desetletju.

Eden izmed problemov bo pridobivanje velikih množin radioaktivnega pepela, ki bi ga proizvajale svetovne električne postaje, izkoriščujoč gorljivost jedra.

Edini v Evropi.

Obiskovalci so bili informirani, da je Harwell edini center v Evropi, ki proizvaja radioaktivne vrtavke za uporabo v zdrav- stvu za medicinska, biološka in poljedelska odkritja. Dosedaj jih je bilo treba uvažati iz Združenih držav in plačevati v dolarjih.

Sedaj pa jih lahko že izvažajo in tudi za domačo uporabo jih je dovolj. Precej so jih izvozili v posebnih svinčenih posodah v Južno Afriko, Švedsko in druge dežele.

Hartwell ima sedaj dve atomski bateriji v obratu in sicer »Gleep« (grafitna razisko- valna baterija z manjšo energijo) in »Be- po«, dosedaj najmodernejšo baterijo, ki de- luje 60krat močnejše nego »Gleep.«

USA hočejo doseči nad- zorstvo atomske energije

Pod naslovom »Mednarodno nadzorstvo nad atomsko energijo na razpotju« je ame- riško zunanje ministrstvo objavilo knjigo, ki daje pregled dosedanjih naporov Zdru- ženih držav v okviru Komisije Združenih narodov za atomsko energijo, da bi se za- gotovilo mednarodno nadzorstvo nad atom- sko energijo.

Ako bi države prostovoljno žrtvovale del svoje suverenosti kakor to predlaga na- črt, je mogoče upravičeno pričakovati, da bodo lahko vsi narodi uživali v miru plo- dove te nove iznajdbe.

Združene države so ponudile, da se odre- čejo svojim atomskim bombam in vsakega dela za proizvodnjo atomskega materiala v obsegu, ki bi lahko predstavljal kakšno ne- varnost, ter da sporoče svoje znanje v po- gledu proizvodnje atomske energije med- narodni ustanovi, ki bi imela pravico, da

1. nadzoruje vsa delovanja na področju atomske energije, ki bi lahko bila nevarna za svetovno varnost, ali pa ki bi sama po- stala lastnik atomske proizvodnje;

2. nadzoruje, pregleduje in dovoljuje vse ostale delavnosti;

3. pospešuje koristno uporabo atomske energije.

Sovjetska zveza je odklonila predlog Zdru- ženih držav kot nesprejemljiv in je pred- ložila svoj lastni načrt, ki ne upošteva ob- stoječega tehničnega znanja v vprašanju nadzorstva atomske energije in ne nudi za- dostne podlage za učinkovito mednarodno nadzorstvo in za izključitev atomskih orožij.

SVIET V SLIKI

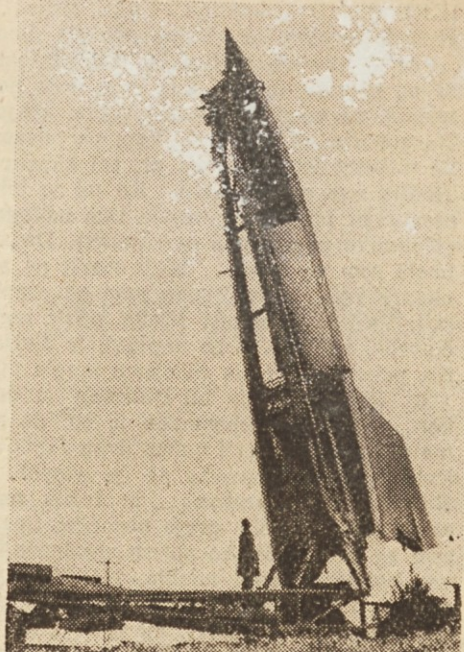
Levo zgoraj: Eiffelov stolp v Parizu je pred kratkim obiskal „težak“ obis- kovalec. Slon, ki ga vidite na sliki, se je pripeljal na dvigalu, da bi videl svoje mesto enkrat iz ptičje perspektive, do prvega nadstropja tega pa- riškega simbola. (Keystone).

Levo spodaj: Ameriška letala „Skymaster“ so pripeljala prvi tovor 200 ton premoga v Berlin-Tempelhof, kjer ga nalagajo na tovarne avtomobile. (Keystone).

Spodaj v sredini: Podpisovanje anglo-ameriške Marshallove pogodbe v Londonu. Od leve na desno: Sir Stafford Cripps, zunanji minister Bevin in ameriški poslanik v Londonu, Mr. Lewis Douglas. Levo stoji trgovinski minister Harold Wilson. (PA — Reuter).

Desno zgoraj: Zastopnikom tiska je bilo dovoljeno obiskati raziskovalno in preizkusno postajo za raketne izstrelke v Woomeri, severozapadno od Adelaide v Avstraliji. Vojaško nadvse važni poizkusi se vršijo na strogo omejenem puščavskem ozemlju, ki obsega nad 3000 km. Slika predstavlja nemški V2 izstrelak malo pred odstrelitvijo. (Central Press).

Desno spodaj: Feldmaršal Viscount Montgomery se poslavlja od Av- strije. Po tridnevem obisku v Avstriji se je feldmaršal Viscount Mont- gomery podal z letalom nazaj v Anglijo. (I. S. B.)

Župnik iz cvetočega vinograda

Drama v treh dejanjih (v 10 slikah)

Spisala: Timmermans-Vaterman - Prevedla: K. Jelšnikova

Tretje dejanje

(3. Nadaljevanje)

PRVA SLIKA

V kapelici naše ljube Gospe petih ran: v ozadju barvano stekleno okno. Dnevna svetloba sije skozi okno na oltar, kjer je slika naše ljube Gospe, petih ran. Skozi pisano okno sije sonce in njegovi žarki so lepo barvani in bleščeči. Leontina moli pred oltarjem. Mieke Zand, ovenela starka nastopi in zmaje z rameni.

MIEKE ZAND (zase): Ubogo dete...

LEONTINA (vstane in gleda zamaknjeno sliko v oltarju): Sedaj... sedaj se bo zgodilo...

MIEKE ZAND: Kaj se bo zgodilo, ljubo dete?

LEONTINA (ne da bi se ozrla): Čudež, Mieke... čudež... danes je devetdnevica pri kraju... sedaj se mora zgoditi čudež... O čutim, kako že prihaja, tiho z žametnimi koraki... srebrn glas se približuje... sedaj je pred vrati... Odpirajo se... tiho... tu je... tu je... (Obstoji vsa vesela zamaknjena, toda vse je pri miru. Leontina čaka, čaka, pogleda proti vratom... vse je mirno... kakor prej... veselo pričakovanje na licu ji umre, razžalosti se). Ali ne sme vstopiti, Mieke?...

MIEKE ZAND: Nikogar ni, dete moje... (gre proti vratom).

LEONTINA (prične plakati). (Mieke Zand jo posadi v klop).

MIEKE ZAND: Pridite, pridite...

LEONTINA: To bo moja smrt, Mieke! To bo moja smrt!

MIEKE ZAND: Ne, otrok moj... od žalosti ne umiramo... žalost nas samo utrdi... in od nje se vleže trda skorja ckrog našega srca. In potem... zdaj res še ne smete jokati... saj ste komaj končali devetdnevico...

LEONTINA (vstane): In če se ne spreobrne...

MIEKE ZAND: Potem naša ljuba Gospa pač tega noče... in ima morda prav!

LEONTINA (togotno): Ne! Ne! To ne more biti prav! Potem nočem! Vi tega ne morete razumeti...

MIEKE ZAND: Leontina, ljuba moja... Poslušajte vendar. Pripovedovala bom... če me poslušate ali ne... Tako žalostni ne morete domov. Kar vam bom povedala, ne ve skoraj nihče v tem kraju. Ne govorim rada o tem. Vam pa povem. Že trideset let stanujem pri tej kapelici. Rodila sem se v Diestu. Ko mi je bilo osemnajst let, sem spoznala tam nekoga. (Nekoliko preneha in se zamisli). Da... imela sem ga rada... Moji starši pa so nasprotovali in vsak dan smo se prepirali. Vsakdo je rekel: Mieke, pusti tega človeka, kajti ta ti bo napravil iz življenja pekel... Ali jaz ga nisem mogla pustiti. Proti meni je bil ljubezniv in dober... in tako ljubosumen je bil, da se me ni upal pogledati noben drug fant... kajti tudi brez poviča se je stebel... Bila sem tako srečna... in želela sem samo to, da se čim prej poročim. Imeti sem ga hotela. Saj bo potem vse lepše in vse boljše, sem si mislila. Naposled je pristal. Poroka je bila na občini, in ko smo šli potem v cerkev, mi je zabrusil v obraz: No sedaj imaš! Toda jaz ti bom že zakuril pekel.

LEONTINA (se prestraši): Ah...

MIEKE ZAND: Tedaj me je prevzela neznan moč. Pljunila sem mu v obraz in zavpila... Nimaš me še! Dokler nisva cerkveno poročena, sploh poročena nisva. In obrnila sem se in zbežala ven — domov... za...

LEONTINA: In kaj ste pozneje storili?

MIEKE ZAND: Še isti dan sem šla v Antwerpen k sorodnikom... Tam se je rodil najin Jakec... Kako srečna sem bila, ko sem imela dete v naročju... Potem pa je prišla največja bolečina... Moj mož je hotel otroka, da bi me mučil... Imel je pravico do njega... Vseposvoda je govoril, da bo otroka pohabil... In tedaj sem molila k Bogu, da bi vzel otroka k sebi... (tiho). In Bog je to storil... (Vse je tiho).

LEONTINA: Uboga Mieke...

MIEKE ZAND: O ne, srečna Mieke... Kaj bi bilo z menoj in z mojim otročičem pri takem možu, ki je kasneje umrl v ječi? In vendar sem tudi jaz molila kakor vi... desetkrat več kakor vi.

LEONTINA: Toda Izidor je tako dober. To pravi gospod stric sam...

MIEKE ZAND: Potem je nekaj drugega. Vidite, jaz nisem učena... ampak vselej si mislim: Kar Bog stori, vse prav

stori. Pojdite z mano, popili boste čašo kave...

LEONTINA (ne vstane): Če bi vsaj nekaj vedela o njem... kaj dela... kaj misli. Mogoče je bolan in jaz ne vem zato... In tako zapuščen je s svojo žalostjo...

MIEKE ZAND: Pišite vendar svojemu očetu in ga vprašajte, kaj je z Izidorjem...

LEONTINA: Ne... Ne... on noče ničesar vedeti o tem... Ali ni to grozno, Mieke: pisal je gospodu stricu, da je vesel, ker se Izidor ni spreobrnil... stric pa je odpisal očetu hudo pismo...

MIEKE ZAND: Kaj je, moje dete?

LEONTINA: Ali bi mi vi pomagali?

MIEKE ZAND: Rada, otrok moj, ampak jaz mu ne morem pisati? Jaz ne poznam črke!

LEONTINA: Ne, pisala mu bom jaz sama.

MIEKE ZAND: In če vaš stric to zve? Pa vendar ne mislite, da bi pismo nesla v Lier? Ljubo dete, tako daleč si ne upam več...

LEONTINA: Ne, tega ne, Mieke... Sama mu bom pisala... Ne morem drugače. Nihče ne bo izvedel. Poslala bom pismo po pošti. Toda ali bi smel Izidor poslati odgovor k vam?

MIEKE ZAND: K meni? Toda ljubo dete... ako to vaš gospod stric izve, mi takoj odpove službo... Oh... pomislite... ali nimate nikogar drugega... Ako bi pismo naša oddal pismo tukaj, bi takoj vedela vsa vas... Jaz namreč nikoli ne dobivam pisem...

LEONTINA: Oh... samo eno... Mieke... Saj lahko rečete, da je od sorodnikov... (Vstane). Tako rečeno... tako žalostna... tu notri me žgajo... in peče. O, vi ne veste, kako je to... še nisva se razločila... Samo eno pismo. Mieke in nič več... Samo da izvem, ali je zdrav... in kako mu je... če še kaj misli name...

MIEKE ZAND: Dobro, naj pošlje pismo sem...

LEONTINA: O, hvala, Mieke, hvala... (Poljublja roko starki).

MIEKE ZAND: Ah, saj vas razumem. (Prestraši se). Vaš gospod stric prihaja. Kaj naj storim, ko me bo videl?

LEONTINA: Nič... prav zadovoljen bo, ko me bo videl v kapelici, ali ne?

MIEKE ZAND: Ne... ne... ne vedela bi se prav obrniti. Če ste vi tu. Vaš gospod stric ima oči, ki vidijo človeku v dno duše... Prosim vas... odidite skozi kuhinjo pri stranskih vratih... (Leontina zbeži. Mieke nekaj popravlja pri oltarju. Župnik nastopi).

ŽUPNIK: Dober dan, Mieke...

MIEKE ZAND: Dober dan, gospod župnik.

Lep dan je, kajne?

ŽUPNIK: Krasen dan je... Poletje že dehti... Ali je bila moja nečakinja danes kaj tu?

MIEKE ZAND: Vaša nečakinja? Gospodična Leontina? Ne... ne... nisem je videla... Zdi se mi, da je že pozabila svojega fanta... Kaj pravite, gospod župnik?

ŽUPNIK: Pozabila? (Strmi predse). Upajmo... Prišel sem radi procesije.

MIEKE ZAND: Tako!... Radi procesije?

...Ali naj pripravim kakor vsako leto?

ŽUPNIK: Da. Šest funtov sveč za oltar... in mnogo rož... najrajši belih... Zlato obleko... in škrlatno preprogo...

MIEKE ZAND: Zlato obleko in škrlatno preprogo... da... da... kakor vsako leto... vse bo v redu, gospod župnik...

ŽUPNIK: Prav, prav... (zagleda na tleh robček, ki ga je Leontina izgubila in ga pogleda. Molče ga ogleduje in reče po kratkem odmoru). Ali imate vi tako lepe robce, Mieke?

MIEKE ZAND (prične na vso moč lagati): Robce... a tako, gospod župnik tri take mi je podarila nečakinja za sedemdeseti rojstni dan. Hranim jih sicer za v nedeljo... pa sem zadnji čas tako prehlajena...

ŽUPNIK: ...In tako lep monogram... (jo ostro pogleda). Sem mislil, da vam je Mieke ime...

MIEKE ZAND: Da... tako mi je ime.

ŽUPNIK: Tu sta uvezeni črki K in L!

MIEKE ZAND: Da, gospod župnik, tako se prične ime moje nečakinje... Lojzke. ŽUPNIK (se smeje, spoznal je, da se tu nekaj dogaja za njegovim hrbtom, vrnil je robec): Oh, Mieke, vi postajate prava dama... vsa čast vam...

MIEKE ZAND: Gospod župnik...

ŽUPNIK: Zbogom Mieke... poskrbite torej za sveče in obleke. Zbogom... (pri vratih se še ozre, pogleda starko, ki gleda vsa zmedena in prestrašena za njim). Zbogom! Zaveša.

DRUGA SLIKA

Soba v župnišču. Župnik sedi pri oknu, kadi svojo pipo in premišljuje.

ŽUPNIK (vzdihne in namršti obrvi. Premišljuje o svoji nečakinji, ki jo bo še strlala njena bolečina). Dekle vene, kakor cvetka v soparici... Ubogo dekle. (Vstane in premišljuje; Zofija pogleda radovedno skozi vrata, in ko vidi, da je župnik sam, vstopi).

ZOFIJA: Gospod župnik...

ŽUPNIK: Kaj bi radi, Zofija?

ZOFIJA: Prišla sem vprašat... koliko je ura?

ŽUPNIK: Kakor včeraj ob tem času... ali vaše ure vse stoje?

ZOFIJA: Ne... gospod župnik... ampak... pogledat sem prišla, če kaj potrebujete... tako tiho čepite v svojem kotu...

ŽUPNIK: Zlasti ste pa hoteli videti, kaj počenjam v svoji sobi! Kdaj boste vendar manj radovedni.

ZOFIJA (prične glasno jokati).

ŽUPNIK: Kaj je? Kaj vam je, Zofija? Saj nisem nič hudega rekel... No, povejte mi...

ZOFIJA: Ne... nič hudega niste dejali... samo ves ljubi božji dan sedite potrpi pri oknu. Nič več se ne smejete...

ŽUPNIK: Moja dobra Zofija... V človeškem življenju so tudi resni trenutki... ZOFIJA (še vedno tuli v robec): V vašem ne. gospod župnik... Tako veseli ste bili vedno... sedaj pa se vlačite kakor jesenska megla po svetu... Že deset dni niste bili nič v kleti. Steklenice so vse zaprte...

ŽUPNIK: Ne, v zakaj? (še vedno v tarnajočem tonu). Celo vaša nečakinja si ne želi stvari tako k srcu... ona skače vsa vesela po sobi... vi pa premišljujete in premišljujete...

ŽUPNIK: Skače po sobi? To ni mogoče, Zofija!

ZOFIJA: Vem, kar vem! Prej si je pela neko veselo pesem... jaz vam jo ne morem zapeti, ker sem že od rojstva prehlajena... toliko pa vem, da ni pela mizerere...

ŽUPNIK: Tako torej... (zase) Čudno, da je tako vesela! — Zofija...

ZOFIJA: Tiho... Leontina prihaja... (hitro odide. Župnik hodi po sobi gori in doli).

LEONTINA (vesela, a se ima vendar v oblasti): Striček... ali pojdeva danes med griče na sprehod... Zadnjič ste mi tako lepo pripovedovali o plemeniti deklici in o menihu...

ŽUPNIK: Pa pojdiva... nisem mislil, da ti bo povest tako ugajala. Zdelo se mi je, da si me poslušala samo z enim ušesom.

LEONTINA: Ampak striček... da ste mogli kaj takega misliti... zelo ste se zmotili... ali pojdeva po isti poti kakor zadnjič? Ob robu gozda... da. Tam je tako lepo! To je skoraj tako daleč kakor Pariz, ali ne striček?

ŽUPNIK (se smehlja).

LEONTINA: Ali ste že bili v Parizu, stric?

ŽUPNIK: Ne, otrok moj... nisem še bil tam...

LEONTINA: Ali bi šli radi tja?

ŽUPNIK: Ne, ljuba moja...

LEONTINA: In zakaj ne, stric?

ŽUPNIK: Kaj pa naj tam počnem, Leontina? Pogrešal bi svoj vinograd ptičke in drevesa... in kaj bi počel brez svoje Leontine?

LEONTINA (prepričano): Jaz bom pa šla v Pariz.

ŽUPNIK: Pojdi no? Šla boš? (vleče jo).

Dobro... dobro... to je seveda druga stvar...

LEONTINA (fantazira): Kupila si bom velik klobuk in svetlomoder plašč s kovčkom... zlato verižico... in čevlje z visokimi petami! (ljubko) Ali ne bi vsi mislili, da sem velika dama?

ŽUPNIK: Gotovo bi mislili... a kdo bo vse plačal?

LEONTINA (ga šegavo pogleda): Vi seveda, stric!

ŽUPNIK: Jaz? Seveda bi plačal, pri moji veri da bi.

LEONTINA: Oh striček, saj vidim, da se samo šalite!

ŽUPNIK: In zakaj se šalim? Ker si danes tako vesela, Leontina. In to mi tako dobro de (boža ji glavo). Zadnje čase si bila tako žalostna, ljuba moja, da se je še tvoj stric res žalostil...

LEONTINA (ga ljubeče pogleda): Stric, doslej sem vedno mislila, da nosijo angeli modra oblačila z zlatom in srebrom tkana... in lepe valjujoče lase...

ŽUPNIK: No, kdo ti je povedal, da ni tako?

LEONTINA: Sama sem to spoznala, stric... zdi se mi, da nosijo talar in da so vam podobni.

ŽUPNIK: O ti priliznjenska, ali se ti blede? Da si upaš kaj takega povedati...

LEONTINA: O, da... Zakaj pa ne?

ŽUPNIK: Kje si bila davi?

LEONTINA: Pri kapelici Peterih ran, stric... (v zadregi je).

ŽUPNIK: Pri kapelici Peterih ran? Devetdnevica je vendar že pri kraju? (šteje na prste) Ena... dve... štiri... sedem... devet... ali si mogoče začela novo?

LEONTINA (v zadregi): Kar tako sem šla molit... tako prijetno in tiho je tam... ali se grem sedaj lahko preobleč?

ŽUPNIK (je ne pusti): Že zopet bi se preoblekla? Saj pravim, Leontina postaja prava dama. Zaradi mene ti ni treba druge obleke, je ta lepa kar dovolj.

LEONTINA (se hoče odtrgati): Ne, stric.

ŽUPNIK: Kaj se ti vendar tako mudi, otrok? Ali te ne sme stric niti za trenutek videti veselo? Saj še sam postajam pri tem vesel!

LEONTINA (se smeje odtrga in hoče oditi): Ko bom imela drugo obleko na sebi, boste še bolj veseli, gospod stric.

ŽUPNIK (tudi vstane in jo začudeno gleda).

LEONTINA (postane nervozna): Tako rada hodim k Peterim ranam, tam je tako tiho... in tako lep razgled je. Tudi ob ribniku sem sedela, pod gričem. (Vedno hitreje govori. Izza bluze gleda bel ogel pisma. Župnik molči... Ali je videl pismo ali ne? Leontina govori vedno hitreje, vedno bolj postaja nervozna. Sedaj kaže, kje stoji križ, da bi župnik pogledal tja in da bi ona lahko skrila pismo globlje, župnik pa jo neprestano gleda).

Ves ribnik je pokrit s cvetkami... gotovo jih je na tisoče... gotovo jih je desetisoč... hotela sem jih prešteti... pa nisem mogla... tudi tam sem malo sedela... tako mirno je bilo, gospod stric...

ptička je sedla na vejo... in mislila sem na ptičko v vinogradu in na vas tudi... Mieke Zand mi je pripovedovala o procesiji... tako dobra je (skuša skriti razburjenje. Govori vse vprek, vedno hitreje, smeje se). Jaz sem se ji smejala, ko mi je pripovedovala, kako je bila zaljubljena... ali ni to smešno, striček...

Tako brado, da je imel njen fant... kakor velikan... to vendar ni mogoče... tako brado... gospod stric... Dejala sem, da bom vas vprašala... in če ni res... sem jo dražila... bom napisala škofu dolgo pismo... dolgo! (Ko je izrekla besedo pismo, ne more dalje. Vsa v strahu stoji v ozadju. Župnik gre proti njej. Z grozo v očeh zre v župnika, ki se ji počasi bliža in nenadoma potegne pismo iz za bluze. Leontina si zakrije oči in zbeži. S težavo se vrne k mizi, pogleda pismo in podpis. Zadenega to dejstvo tako, da mora sesti.)

ŽUPNIK (prikima): Mislim si... Izidor ji piše... (ne ve ali naj čita ali ne. Končno se odloči, natakne očala in čita): Moj ubogi dobri srček... (molče priklima in tako čita dalje)... Tvoje pismo sem končno sprejel... Ona mu je torej pisala...! (čita) S tvojim pismom je prišla vame luč... in vendar trpim radi vere, katero hočem imeti in ki ne pride... da, da... razumem. (Čita). Plamen, ki bi me moral od znotraj razveseljevati, ni, dobro razumem vse... tik pred vrati je in vendar ne more vstopiti... (čita) vera je milost in z vsem svojim bitjem hrepenim po tej milosti... Moja, nežna, dobra Leontina... Moj Bog, trudim se na vso moč, ne obupajva... Ne, prijatelj, to upanje bo njena smrt... (čita) pozdravljam te v jasni zvezdni noči in te poljubljam poln hrepenenja... Izidor... (roka s pismom mu omahne, sname očala in premišljuje): Tu ni pomoči... (vstane in hodi po sobi gori in doli... Težke misli mu rojijo po glavi. Umiri se in ustavi ob mizi. Odločil se je. V obrazu resen mir). Kupo je treba izpiti do dna... (pozvoni z zvoncem, ki je na mizi. Zofija pride. Odpre vrata). Zofija!

ZOFIJA: Ali ste zvonili, gospod župnik?

ŽUPNIK: Vprašajte mojo nečakinjo, če pride lahko sem...

ZOFIJA: Da, gospod župnik... (Odide).

(Dalje prihodnjič.)

Ivan Vajkard Valvazor

Ivan Vajkard Valvazor se je rodil l. 1641, najbrž 28. maja, v Ljubljani na sedanjem Starem trgu h. št. 4. Njegov oče Jernej je imel na Kranjskem več gradov, med njimi tudi Medijo pri Zagorju ob Savi. V Mediji je bil napravil ustanovo za duhovnika, ki je moral stanovati v gradu; zanimivo je, da je Jernej ukazal duhovniku brati evangelij v slovenskem jeziku; to je gotovo ukrenil z ozirom na družino, ki je bila zmožna le slovenskega jezika. Valvazorjeva mati je bila Ana Marija, rojena pl. Rauber. Latinske šole je pohajal v Ljubljani pri jezuitih, kjer so delovali takrat dobri učitelji, posebno Ivan Ludvik Schoenleben (1613 do 1681), ki se je marljivo bavil z raziskavanjem zgodovine kranjske dežele. Tudi v mladem Valvazorju je zanetil veselje in ljubezen do domače zgodovine. Bila je tedaj navada, da so plemenitaški sinovi izpopolnjevali svojo izobrazbo na potovanju.

Tudi Valvazor se je zgodaj napotil v tuji svet, da si ondi izbistri svoj um, poglobi svoje znanje in razširi duševno obzorje. Prepotoval je Nemčijo, Italijo, Francosko in je prišel celo v Afriko.

Valvazor se je poročil l. 1672 z Ano Rozino pl. Grafenvego, ki mu je porodila šest sinov in tri hčere. Takoj po poroki je kupil romantično ležeči grad Bogenšperk nad Litijo in kmalu je izpremenil svoj novi dom v pravo svetišče znanosti in umetnosti.

Plodovito in mnogostransko pisateljsko delovanje je Valvazor razvil, ko se je ustalil na Bogenšperku in si preskrbel vseh mogočih sredstev, ki naj bi mu služila kot pisatelju. Razen nekaterih drugih del je izdal v kratkih presledkih krajepis Kranjske, krajepis gradov Lambergove rodovine, krajepis Koroške in Solnograške ter izdelal in objavil zemljevide Koroške, Kranjske in Hrvaške. A vsa ta dela so bila le nekaka predpriprava za njegovo največje delo, ki ga je nosil že dolga leta v svojem srcu. Sklenil je namreč natančno popisati Kranjsko v krajepisnem, prirodoslovnem, narodopisnem in zgodovinskem oziru.

Preden se je Valvazor lotil tega velikega dela, se je vestno pripravljaj nanj in je prepotoval Kranjsko in njene obmejne pokrajine. Nobena gora mu ni bila previsoka, nobena jama, nobena votlina pregloboka. Natančno si je ogledal vsa mesta, trge, vasi, gradove, samostane, važnejše cerkve in stavbe, starinske spomenike in jih tudi narisal. Povsod je nabiral stare denarje in je določeval njih starost. S trudaljubivo marljivostjo je preiskal vse dostopne knjižnice in arhive. Na vse strani je pošiljal poslanke do graščakov in posestnikov arhivov ter jih prosil, naj mu prepuste dotične listine vsaj v uporabo.

Tako je naposled po mnogih trudah in brezštevilnih zaprekah l. 1689 izšlo Valvazorjevo znamenito delo: »Ehre des Herzogtums Krain« (»Čast vojvodine Kranjske«), posvečeno kranjskim stanovom. Delo obsega štiri debele zvezke in šteje skupaj 3320 strani in 533 podob. Vsa tvarina je razdeljena v 15 knjig.

Prva knjiga razpravlja o imenih onih ljudstev, ki so bivala v najstarejših časih na Kranjskem. — Druga knjiga obsega kratek krajepis Kranjske. S preglednim popisom dežele Valvazor bralce takorekoč pripravlja na sledeče natančnejše popisovanje. — Tretja knjiga govori obširno o gorovjih in rekah, o podnebjju, o najvažnejših rastlinah, živalih, rudninah in rudnikih kranjske dežele. — Četrta knjiga popisuje prirodne redkosti kranjske dežele, kakor jame in votline, preduhe, različne podzemne vode, in konča z natančnim opisom Cerkniškega jezera. — Peta knjiga govori o tistih narodih, ki so stanovali zaporedoma v kranjski deželi, od najstarejših časov do ustanovitve frankovske vlade in popisuje v dodatku mesta in trdnjave, ki so stale za Rimljanov na Kranjskem. — Šesta knjiga obširno poroča o narečjih, nošah, običajih in časih, kakor so bile v navadi v različnih delih dežele, ter končno našteva one kranjske pisatelje, ki so kaj posebnega dovršili na katerem si bodi polju. Dodatek te knjige prinaša tudi pregled Valvazorjevega književnega delovanja. — Izključno z verstvom se bavi sedma knjiga, ki govori o poganskih bogovih starih Slovanov, o pokristjanjenju dežele, o uporih, na katere je naletela krščanska vera, o razširjanju Lutrove vere in o obnovljenju katoličanstva. — Osmo knjiga popisuje svetnike, patrijarhe, škofe, redove, župnije in cerkvene igre na Kranjskem. — V deveti knjigi razpravlja pisatelj o ustavi in upravi, o sodiščih, o stanovih in o kranjskem plemstvu. — Deseta knjiga obsega zgodovino vojvodov in deželnih knezov, ki so gospodovali na Kranjskem od rimskih časov sem. — Enajsta knjiga podaja v abecednem redu krajepis vseh mest, trgov, gradov in

samostanov. — Dvanajsta knjiga obsega natančen popis hrvatske in primorske meje ter popis trdnjav ob turški meji. — Trinajsta knjiga razpravlja prazgodovino dežele. — Naslanja se na trinajsto knjigo nadaljuje štirinajsta in petnajsta knjiga obširneje deželno zgodovino in sicer na ta način, da tvori mejo obeh knjig začetek avstrijske vlade.

S tem velikim delom je proslavil Valvazor sebe in svojo rojstno deželo. Nihče pred njim in tudi nihče za njim ni izdal o Kranjski dela, ki bi se moglo meriti z Valvazorjevo »Slavo vojvodine Kranjske«.

Različna književna podjetja, zlasti pa ogromni stroški, ki jih je imel s svojo »Slavo vojvodine Kranjske«, so popolnoma uničili lepo Valvazorjevo imetje. Da bi se rešil iz denarnih zadreg, je prodal l. 1690 svojo dragoceno knjižnico zagrebškemu škofu Ignaciju Mikuliču.

Za skromno vsoto, ki mu je preostala, si je kupil v Krškem l. 1693 preprosto meščansko hišo od pradedu prvega slovenskega pesnika Valentina Vodnika. V zabavo mu je bilo prebiranje njegove ročne knjižnice, ki mu je se ostala, in glasba. Pa prišel je v Krško le umret. Kajti že 19. septembra 1693 je zatisnil svoje trudne oči. Pokopali so ga na gradu Mediji. Zgodovinar Ivan Jurij Dolničar pa mu je sestavil pomenljiv napis, v katerem pravi, da v raziskavanju starin ni nihče prekosil Valvazorja.

V svoji »Slavi vojvodine Kranjske« se je

Ob 255. obletnici smrti
pisatelja knjige
»SLAVA VOJVODINE KRANJSKE«

Valvazor izkazal spretnega, vestnega zgodovinarja. Res, da so njegova poročila o najstarejših časih nezanesljiva; o rimski dobi na Kranjskem je pa že dobro poučen; za srednji vek je rabil razne kronike, za zadnja stoletja pa je zajemal iz raznih arhivov, in tu se smemo nanj zanesti. Zlasti važni so njegovi podatki o protestantski dobi na Kranjskem. Čast in slava njegove ožje, pa tudi širše domovine mu je vedno pred očmi. Kako navdušeno poroča o dogodkih, v katerih so se izkazali sinovi Kranjske, ki jih stavi potomcem v zgled! Kulturno-zgodovinskega pomena je njegov popis kranjskega ljudstva; imenovati ga smemo pravi biser v velikem njegovem delu; ondi se je Valvazor pokazal spretnega folklorista. Literarno-zgodovinsko vrednost ima Valvazorjev dodatek k šesti knjigi, kjer objavlja dragoceno životopisno gradivo o kranjskih pisateljih in kjer kratko, a pravično ocenjuje njih dela. Posebno posvečuje Valvazor narodno-gospodarskim zadevam. Skratka: veliko njegovo delo nam priča, da je bil vsestranski učenjak, neumoren preiskovalec, bister opazovalec in resničen prijatelj ljudstva.

Zgodovina Kranjske ne pozna tako plemenitega in požrtvovalnega rodoljuba, kakor je bil Valvazor. Daroval je vse svoje duševne sile, vse svoje imetje v čast in slavo rodne dežele. Proslavil je svojo domovino, a pri tem sam obubožal in umrl kot revež. Še poznim rodovom ostane svetel zgled prave domovinske ljubezni!

(Po Maksu Pirnatu.)

Prof. Donzel:

ANTICIKLON (ki ima obliko jajca) nam ograža počitnice

»Poletje nas je pustilo na cedilu,« pravi jo prav po domače v poslopju osrednje vremenske postaje.

Napovedi (seveda previdne) vremenslovcov so naslednje:

»Julija bo mrzlo, vetrovno in deževno.

Avgusta bo nekoliko manj slabo.

September bo mrzel in vlažen.

Oktober nam bo prinesel morda prijetno presenečenje v obliki zapoznelega poletja.

(Toda vremenslovci se obdajajo s tako držanostjo in dvoumnostjo, da se lahko vedno umaknejo).

Če nam letošnje počitnice pojdejo po vodi, je vzrok temu anticiklon.

Anticiklon je gmota mrzlega zraka. Izvira iz ledenih zračnih tokov, obteženih z deževjem. Anticiklon, ki je kriv sedanjega slabega vremena, se trenutno nahaja v Južni Irski. Ima obliko navadnega jajca. Odkar je prispel (od Azorov koncem junija), se še ni premaknil s svojega mesta. Nad Evropo pošilja neprestano ogromne jate oblakov. Spočetka so mislili, da se bo razpršil. Ojačil pa ga je velik dotok mrzlega zraka, ki je prišel od severnega pola.

»Tri možnosti se nam obetajo«, je dejal vremenslovec prof. Donzel:

1. Anticiklon ostane na svojem mestu do 12. julija, potem se vrne, od koder je prišel, namreč k Azorom. V tem slučaju je torej upravičeno upanje na nekaj lepega vremena.

2. Morda se bo anticiklon dvignil v smeri proti severu, proti Irski, toda nasproten zračni tok ga bo obrnil proti jugu. Ta zračni tok (mrzel in poln dežja) bo preplaval vso Južno Francijo.

3. Anticiklon se bo nad Severnim morjem premaknil v smeri proti Evropi. V tem slučaju bo v Franciji spet zavladalo lepo vreme. Toda ta slučaj bi predstavljal pravi čudež.

Vremenslovci radevolje poudarjajo, da njih napovedi sicer temelje na izredno natančnih preračunanjih, katera pa »nepredvideni« dogodki morejo povsem preobrniti. Napovedi veljajo le za prav kratek čas. V resnici niso nič drugega kot »domneve.«

Kot nekaj popolnoma izrednega navažajo primer norveškega vremenslovca Solberga. Temu učenjaku se je na posebno natančen način posrečilo točno napovedati vreme za dobo štirindvajsetih ur. In ta napor ga je stal šest mesecev raziskovanj.

(»France Démanche«.)

MIROVNA VAS

Iz Nürnberga poročajo, da so tam položili temelj mladinskemu naselju Friedensdorf — Mirovna vas.

Vsa stoletja, o katerih nam poroča zgodovina, je bilo tako, da so se mladi ljudje znašli na bojiščih in si tam kopali prezgodnje grobove. Danes mislimo, da je mogoče vdihniti mladim ljudem misel miru in jih vzgajati za mirno življenje.

Junija meseca je bilo v Monakovem mladinsko mladinsko zborovanje. V taborišču so se zbrale številne inozemske delegacije pod vodstvom raznih znanih pisateljev in časnikarjev iz Francije, Amerike in Anglije, da bi govorili zbrani mladini. Ob tej priložnosti so položili kamen za novo »mirovno vas.« Založniki nemških časopisov hočejo to podjetje izdatno podpreti. Mladi ljudje v starosti od 14 do 20 let si hočejo tukaj ustvariti nove domove pod vodstvom izkušenih obrtnikov. Lomijo kamenje in polagajo temelje novim hišicam. Hišice bodo velike za dvoje ali troje ljudi ter bodo opremljene z elektriko in tekočo vodo. Med hišicami bodo skladišča in delavnice. Vsaka hišica bo imela tudi vrtiček. Poleg tega bodo gradili cerkve, šole, telovadnice, občinske hiše, kino, gledališča in športne prostore. Mladino bodo primerno vzgajali, da ne bo tavalja okrog brez cilja in dela. Ko bodo ti mladi ljudje odrasli, bo vsak izučen v nekem poklicu in bodo deloma kar ostali v Mirovni vasi. Iz raznih dežel so se že oglasili razni ljudje, ki so pripravljeni poskrbeti za potrebno pohištvo, gradbeni material in orodje. Ameriški kvekerji hočejo naselbini poslati v pomoč oddelek prostovoljnih pomočnikov. Mladina iz raznih krajev sveta bo v poletnih počitnicah delala z lopato in krampom, kvekerske pomočnice pa bodo prevzele delo v kuhinji.

Vtisi iz Britanskega področja Nemčije

(DOUGLAS WOODRUFF)

II

Področje Hanovra ali južna Saška zelo občuti vpliv Sovjetov in njihovih socialdemokratov, ki tvorijo trdno skupino: so istočasno bolj marksisti in bolj oprezní pred komunističnim pritiskom, da bi ustvarili začasno enotno gibanje z njimi. Krščanski demokratje, bodisi luterani ali, kar je redkeje, katoličani, menijo, da živijo v ozračju močnejše opozicije, kakor pa katoliško prebivalstvo na jugu in jugozahodu. Nekateri, čeprav redki luterani se še sentimentalno spominjajo plemiške rodbine Hanoverancev. Toda niti tu niti drugod po Nemčiji nima nemško plemstvo več vpliva, čeprav je bilo nekoč vse. V tem pogledu je tretji Rajh zaključil proces, ki ga je pričel že Weimar.

Odnosaji med Anglijo in Hanoverjem, ki so bili toliko važnosti pred l. 1760 in so imeli tako velik vpliv na britansko politiko, vendar se niso pozabljili, četudi so že oddaljeni od današnjega časa. Ti severni Nemci imajo namreč v sebi še ves severnjaški ponos in gledajo na jug vedno nekam zviška. Katoličani iz Hanovra posebno poudarjajo, da je ravno zato, ker so bili vedno v manjšini, katolicizem v njihovi deželi trdnjši in bolj goreč. Prav tako se je zgodilo tudi med Angleži in Holandi. Dočim pa je na jugu še vedno preveč tiste mirne pravovernosti, ki jo najdemo povsod, kjer življenje Cerkve ni bilo ogroženo, še več, kjer je bilo na splošno razširjeno.

Ta tendenca razlikovanja med posameznimi pokrajinami je nekaj več kot lokalni patriotizem. Je izraz resničnosti, ki jo vsi čutijo, kar pomeni da je nemška enotnost nekaj zelo novega. Še žive stari ljudje, ki se spominjajo časov, ko še ni bilo nemškega imperija, temveč je bilo mnogo držav, kraljestev in kneževin, ki so bile točno razdeljene med seboj.

Angleži in še posebej angleški socialisti niso nikdar upoštevali nemški regionalizem, pa čeprav se je z vso silo pokazalo to mišljenje še enkrat med volitvami na Bavarskem, je vendar malo verjetno, da bi spremenili svoje mnenje. Možno je, da se bo čez nekaj časa spremenilo sedanje navdušenje v Veliki Britaniji za centralizacijo, toda do sedaj se kaj takega še ni zgodilo. Trenutno iščejo politične voditelje in predvsem socialiste, da bi ustanovili centralno osrednjo nemško vlado.

Ena največjih napak v naši politiki je negotovost. Ta daje Nemcem povod, da postajajo še previdnejši. Naučili so se namreč že, da mongokrat zadostuje ena sama beseda ali en sam korak, da si človek lahko nakoplje na glavo težave, da ne more najti zaposlitve in zato so Nemci zelo previdni in silno pazijo, da ne bi delali napačnih korakov. Še nikdar pa ni noben narod tako skrbel kot danes Nemci, da bi osredotočil vso svojo dejavnost le na obnovo individualnega in družinskega življenja.

Nemška mladina se zelo nerada vpisuje v politične stranke, kajti zelo redke so družine v Nemčiji, ki ne bi zgubile vsaj enega svojega človeka pred letom 1945 ali poz-

neje, ker so ti ljudje pripadali k stranki, ki je končno propadla.

Naravni nagon jih sili k temu, da se ne kompromitirajo in se skušajo izogniti vsaki odgovornosti. Kadar pa so prisiljeni na izbiro, pa se vedno odločijo za stranko, ki je najmočnejša. To pa je tudi eden najvažnejših vzrokov, zaradi katerih morajo Angleži in Američani za vsako ceno ostati v Berlinu.

Najvažnejši nauk, ki ga lahko posname iz kratke nemške zgodovine Tretjega Reicha je, da Weimarska demokracija ni storišla potrebnih ukrepov, da bi preprečila nastanek masovne stranke in Hitler se je najbolj okoristil s položajem, ko so Nemci na povabilo Loyda Georgeja in Woodrowa Wilsona hoteli postajati weimarski demokratje. To kar je treba storiti v Nemčiji, je izoblikovanje družbe v izrazito protitotalitarno obliko, v družbo, pri kateri masovna propaganda ne bo uspeła. Pojavni Nemec mora biti bolj kot kateri koli Evropejec pripravljen delovati na področju privatnih koristi in enotnost nemške družbe bo najboljše lahko vzdrževal vpliv katoliške in luteranske cerkve.

Nemško zadržanje do zgodovine je uganaka. Zanje zgodovina preneha, čim se je zaključila zgodovinska doba in potem ostane samo zaklad idej, ki močno vzbujajo predstave. Filozofija zgodovine križa je za nemški narod resničnost kot za nobenega drugega, vsa zgodovina je zanje zgodovina sedanosti in preteklost je samo še materija, iz katere črpajo za bodočo zgodovino. Izza dni, ko so poklicali v življenje 16. stoletja Arminija, da bi jim bil simbol nemškega nacionalizma, je poganski element nemške zgodovine pokazal, da zna mnogo bolje izrabljati preteklost kakor pa katoliški element. Je čudno protislovje, da so ljudje, ki ne morejo govoriti o neki stari ponavljajoči se tradiciji, izbrali za svoje nemene lik legendarnega nemškega plemiča, zvestega člana svojega plemena, dočim Cerkev, ki se lahko ponaša s svojo neprekinjeno tradicijo enajstih stoletij, ni nasprotovala potvorjeni zgodovini z resnično zgodovino. To si lahko razložimo delema samo s protireformacijo ali s prvim Rajhom ali s Svetim rimskim cesarstvom nemške narodnosti.

Vse to je danes minilo in ena izmed redkih pozitivnih stvari, ki smo jo našli pri Evropejcih je to, da vera Evropejcev ne sme biti samo nekaj teoretskega in ustavnega. Vsi narodi so se naučili, da se morajo združiti in ustvariti eno samo skupnost, ako hočejo preživeti. To je veliki nauk 20. stoletja. Ljudje kot Bevin in njegovi svetovalci vedo, kaj je treba storiti, a se trudijo z neprimernim materialom in rešujejo svoje naloge kot politiki, mislijo politično in kot demokratje govore o demokraciji, o demokraciji narodnih skupnosti z zvišenim javnim mnenjem, kar pa ne vodi Evrope v tisto smer, v katero oni vedo, da bi se Evropa morala usmeriti. (»The Tablet«.)

Mojster maček v škornjih

Neki mlinar ni zapustil svojim trem sinovom drugega kot mlin, osla in mačka. Delitev je bila hitro končana: ni bilo treba ne notarja ne advokata. Starejši sin je dobil mlin, srednji osla in najmlajši mačka.

Slednji se ni mogel potolažiti radi svojega tako bornega deleža:

»Moja brata si bosta prav lahko in pošteno služila vsakdanji kruh. Jaz bom pa s svojim mačkom moral poginiti od lakote.

Maček, ki je bil slišal njegovo tarnanje, mu je rekel ponosno in važno:

»Nič se ne žalostite, gospodar. Dajte mi samo eno vrečo in par škornjev, da bom lahko po trnju hodil in videli boste, da niste dobili tako slab delež, kakor vi mislite.«

Dasi maček ni tega posebej utemeljil, mu je gospodar ugodil; poznal ga je, da je priden v lovu na podgane in miši.

Ko je maček dobil zaproseno, si je nataknil škornje, vrgel vrečo preko vratu in jo zavezal s prednjimi tacami. Odšel je v ograjen prostor, kjer je bilo mnogo zajcev. V vrečo je nabasal detelje, nato se je stegnili po tleh kakor mrtev in čakal, da bo kak mlad neizkušen zajček zlezal v njegovo vrečo, da bi pojedel, kar je bilo notri.

In res: komaj se je bil dobro vlegel, že je neko mlado, neumno zajče zlezlo v vrečo. Mojster maček je v hipu zadržal vrečo z vrstico in brez usmiljenja ubil zajca.

Ves ponosen na svoj plen se je napotil h kralju tiste dežele. Globoko se je priklonil pred njim in dejal:

»Tu vam, veličanstvo, prinašam iz lovišča gospoda Karaba (to ime si je izmislil za svojega gospodarja) zajca. Naročil mi je, naj ga poklonim vam v dar.«

Kralj je odgovoril:

»Povej svojemu gospodarju, da se mu zahvaljujem. Zelo me je razveselil z darilom.«

Drugikrat se je maček skril v žitu. Držal je svojo vrečo odprto, dokler nista noter priskakljale dve prepelici. Takrat je hitro potegnil za vrstico in ujel obedve. Kakor zajca je tudi prepelici poklonil kralju. Kralj je vzel prepelici z veseljem, mojstru mačku pa je dal bogato napitnino.

Maček je nosil skozi tri mesece razno vrstno divjačino kralju kot darilo svojega gospodarja.

Nekega dne je izvedel, da bo šel kralj s svojo hčerko, najlepšo princezino na svetu, na sprehod po obrežju reke. Tačas je rekel maček svojemu gospodarju:

»Če se hočete ravnati po mojem nasvetu, vam je sreča zagotovljena. Kopajte se ob obrežju reke na mestu, ki vam ga bom odkazal jaz.«

Gospod Karaba je storil to, ne da bi vedel zakaj.

Medtem ko se je kopal, se je pripeljal mimo kralj in maček je začel vpiti na vso moč:

»Na pomoč, na pomoč! Gospod Karaba bo utonil!«

Kralj je prestrašen pogledal iz kočije in ko je spoznal mačka, ki mu je prinesel že toliko divjačine, je ukazal svojim spremljevalcem, naj skočijo potapljajočemu se na pomoč.

Med tem ko so potegnili iz reke ubogega »gospoda Karaba«, se je maček približal kočiji in rekel kralju, da so med tem, ko se je njegov gospodar kopal, prišli roparji in odnesli vso obleko z obrežja. Sam se je bil skril za visoko skalo. Kralj je takoj ukazal svojim služabnikom, naj gredo iskat eno najlepših oblek za gospoda Karaba.

Ko se je Karaba oblekel v prineseno obleko, ga je pogledala kraljična in ko je videla, da je silno lep in vitke postave, ga je vzljubila.

Kralj je želel, da vstopi v kočijo. Ko je maček videl, da se uredničujejo njegovi načrti, je stekel naprej. Ko je naletel na kosce, ki so kosili nek travnik, jim je rekel:

»Dobri kosci, če ne boste rekli kralju, da je travnik last gospoda Karaba, boste sesekani na drobne kosce!«

Kralj je v resnici vprašal kosce, čigav je travnik.

»Travnik je lastnina gospoda Karaba,« so rekli vsi hkrati, ker so se zbal mačkovih groženj.

»Lepo posestvo imate,« je rekel kralj mačkovemu gospodarju.

Mojster maček, ki je tekel še vedno naprej, je srečal žanice in jim rekel:

»Če ne boste rekli, ženice, ko vas bo kralj vprašal, da je žito, ki ga žanje, last

gospoda Karaba, boste ssesekane na drobne kosce.«

Ko se je peljal mimo kralj, je hotel vedeti, čigavo je žito na polju.

»Žito je lastnina gospoda Karaba,« so rekle žanice, in kralj je bil na moč vesel krasnega žita.

Maček je tekel venomer naprej in govoril vsem, ki jih je srečal isto. Kralj se je čudil nad ogromnim posestvom gospoda Karabe.

Mojster maček je dospel končno do lepega gradu, čigar gospodar je bil ljudožer. Ta je bil najbogatejši človek. Vsa zemlja, po kateri se je vozil kralj, je bila njegova.

Maček, ki še ni poznal tega ljudožera, je prošil, da bi ga pustili k njemu. Rekel je, da ne bo preje zapustil gradu, preden mu ne bo dano, da počasti graščaka.

Ljudožer ga je sprejel nenavadno vladno in mu velel, naj se odpočije.

»Ljudje so mi povedali,« je rekel mojster maček, da imate vi moč, da se izpremenite lahko v vse mogoče živali. Da se torej morete pretvoriti na primer celo v leva ali slona.«

»Res je,« je rekel ljudožer, in da vam to dokazem se pretvorim v leva.«

Maček se je tega tako prestrašil, da je skočil takoj na žleb, vendar to radi škornjev ne brez težav in nevarnosti.

Ko se je nekoliko za tem ljudožer zopet pretvoril v človeka, je maček splezal iz žleba in priznal, da se ga je zelo bal.

»Ljudje so mi tudi rekli,« je rekel maček, »da se morete izpremeniti tudi v zelo majhne živali, kar pa ne morem verjeti. Da se torej lahko izpremenite v podgane ali miš.«

»O malenkost,« je rekel ljudožer, »tako boste videli!«

V istem hipu je bil že miš, ki je tekala sem in tja po tleh.

Maček se ni dosti obotavljal: vrgel se je nanjo in jo požrl.

Medtem je tudi kralj s svojim spremstvom in mačkovim gospodarjem dospel do gradu in si ga želel ogledati odznotraj.

Ko je maček zaslišal ropot kočije, ki je šla po spuščnem mostu, je tekel naproti in rekel kralju:

»Dobrodošli v gradu gospoda Karaba!«

»Kako? Gospod Karaba, ali je tudi grad vaš?! Nič ni lepšega na svetu kot to dvorišče in ta poslopja krog in krog. Oglejmo si jih!«

Karaba je podal roko mladi princezini. Šli so v grad in vstopili v velikansko dvorano, kjer je bilo vse pripravljeno za pojedino. Ljudožer jo je namreč pripravil za svoje tovariše. Kralj je ob pogledu na to razkošje in na ogromno posestvo, ki ga je videl ter z ozirom na svojo hčer, ki je vzljubila mačkovega gospodarja, rekel potem, ko je popil pet ali šest kupic:

»Bodite, gospod Karaba, moj zet.«

Karaba je napravil kralju poklon in sprejel čast, ki mu jo je ponudil kralj in še isti dan poročil kraljično.

Maček pa je postal velik gospod in lovil miši le še za zabavo.

Dragi otroci iz št. Lenarta!

Vaš učitelj Vas opozarja na rešitev križank in ugank, katere oddajate v najkrajšem času pri njem v šoli. Naj nihče ne pozabi pripisati kaj za Strica Matica. Želi Vam vsem skupaj vesele počitnice

Vaš učitelj.

Pickova osveta

Kakor živo srebro je bil. Povsod ga je bilo dovolj in povsod je bil odveč in so mu menda zato vzdeli ime Picek. Dasi je bil šibek, se je rad ravsval in je marsikdaj zaradi svoje iskre spretnosti premagal mnogo močnejšega tovariša. Tudi deklicam ni prizanašal. Oni dan je prijovala domov Dolenčeva Tinca. Bila je vsa razmršena.

»Kaj ti je?« so se prestrašili mati.

»Picek me je,« je zavekalo dekletce. Dolenčeva mati pa brezovko v roke in hajd! nad Picka. Ujeli so kuštravega poniglavca, ko je baš mrcvaril staro mačko, ki so jo imeli mati posebno v čisljih, ker je na vso moč pridno preganjala miši in podgane. Čavs! je hlastnilo po Pickovi glavi. Mačka je veselo zbežala, Picek pa se je kakor živo nihalo majal pod krepkimi dotiklji neusmiljene brezovke.

»Imaš dovolj?« so rekli Dolenčeva mati, ko se jim je zdelo, da je neugnanec zadostno namazan z brezovim oljem.

Čim je Picek začutil, da se spet lahko svobodno giblje, je zdiral, v primerni razdalji obstal in pokazal še vedno srditi Dolenčevi materi del svojega orožja, zdrav in lepo rdeč jezik!

»Le čakaj!« mu je požugala razsrdjena žena, Picek pa ni čakal, ampak je zdiral dalje in se skril v vrbinje ob Dravi, kjer je dolgo premišljeval o osveti. Nikakor mu ni hotelo v glavo, odkod si jemlje Dolenčevka to pravico, da mu jih kar meni nič, tebi nič našteje z brezovko.

Ta hip se je poredno zasmejal. Le čakajte, mati Dolenčevka, vi in vaša brezovka! Picka že ne boste kar tako ukrotili!

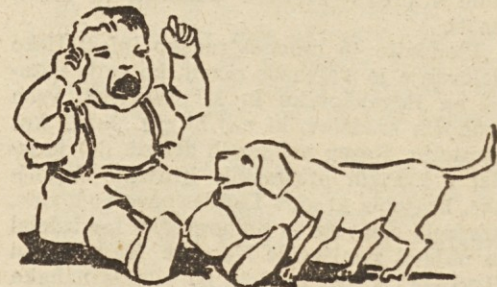
Previdno se je ogledal na vse strani in kakor podlasica smuknil na poljsko pot, ki se rjavo vije po zelenih travnikih ob Dravi. Tod hodijo Dolenčeva mati vsako jutro k rani maši. Picek se je ploskoma vrgel na trato kraj pota in je začel kopati jamo. Izkopal jih je zapored troje, položil čeznje drobnih vejic, zagrnil s listjem in s travo ter nazadnje vse skupaj lepo pokril z zemljo.

»Tako, mati Dolenčeva,« se je tiho smejal, »ko je končal,« zjutraj, ko se boste spotikali ob teh jamicah, in se pobirali, pa se spomnite Picka!«

Kakor nedolžno jagnje je potlej gledal, ko je taval po trati. Namenil se je bil počasi proti domu in je čisto pozabil, da ima tam za ovinkom hudega sovražnika, Streharjevega Kodra. Koder je bil velikan med

psi, a storil ni nikomur nič zalega. Z otroki se je igral kakor maček, le s Pickom sta se krivo gledala. Picek ga je bil nekoč tako obdeloval s kamenjem, da je bil dobročutni koder potlej tri dni šepast. Tega mu ni več odpustil. Kjer koli je zagledal dečka, je rezko zalajal in se je vzlic navidezni neokretnosti bliskovito pognal za njim.

Ko je Picek tisti dan v zavesti tihega zmagovalca zamišljeno stopal proti vasi, je nevede zavlil proti Streharjevemu, Koder pa smuk za njim! Picek se je nenadnega pojava Kodrovega še bolj ustrašil nego prej Dolenčeve matere, pa jo je ubral nazaj na travnike, a Koder je pritiskal trdo za njim. Deček je že čutil pasji dih na golih bedrih in je klical na pomoč in se držal na vse grlo, toda nihče ni hotel odpoklicati lajajočega psa. Picek je bežal, da se je jedva dotikal tal. Hotel je planiti čez poljsko pot in proti Dravi, da bi vsaj s plavanjem ubežal psu, pa je v strahu prezrl jame, katere je bil prej pripravil za Dolenčevo mater.

Cep-cep-cep in bunf! pa je že telebnil s spahnjeno nogo po tleh. Zataknil se je bil z levo nogo v eno izmed nastavljenih jam in si je spahnil nogo v gležnju. Rezko je zavilil, kajti razen ostre bolečine, ki jo je začutil v nogi, ga je že tudi Koder držal za hlače. Raztrgal mu jih je na več krajih, vendar je bilo videti, kakor da ga je ganil dečkov obupni jok. Samo parkrat je še globoko zalajal, grdo pogledal Picka in se je skokoma vrnil domov, češ:

»Kaj te bom mrcvaril, ko imaš itak dovolj!«

Pa je res imel dovolj, ta ubogi Picek. Noga mu je otekala in se je komaj privlekel domov. Ko so mu doma naravnali nogo, je tulil kakor bi živega drli, bolečina pa ga je tako izmodrila, da je odslej imelo mlado in staro mir pred njim.

Ivan Albrecht

Zamorec v peči

Neki zamorec se je iz vroče Afrike pripeljal v mrzlo Ameriko. Bilo je to sredi zime. Črni sin puščave ni nikdar prej videl snega in tudi ni vedel, kaj je mraz. Zato je jel kar koj od mraza trepetati, ko je urnih krač hlačal od kolodvora v mesto.

Postal je truden. Sedel je pod drevo ob poti, da bi se malo odpočil.

Čez nekaj časa so ga opazili mimoidoči in se jeli gnesti okoli njega. Bil je že ves trd od mraza in ni kazal nobenega znaka življenja več. Odnegli so ga v bližnjo hišo in ga skušali oživeti. Zastonj. Zamorec je bil mrtev.

Potisnili so ga zato v tisto peč, v kateri v Ameriki mrliče sežigajo. Zaprli so vrata in dobro zakurili.

Ob določeni uri, ko se mora vsako truplo že v pepel spremeniti, so vrata spet odprli. In glej čudo prečudno: zamorec je udobno sedel sredi peči in se prijazno smehljal, da je tako lepo na gorkem. Tiste

mu možu, ki je odprl vrata peči, je glasno zaklical:

»Hej, vi mož, zprite no tista vrata, da ne bo sapa vlekla notri.« —

Kajne, vam je tič takle zamorec, ki prenese z lahkoto takšno strahovito vročino! Samo pomislite — brrr — samo pomislite, dragi moji, če bi vas posadili na tisto razbeljeno žerjavico v peči...!

ZA SMEH IN KRATEK ČAS

PRI SPOVEDI

GOSPOD IN POBIČ

Učenci vaške šole imajo skupno spoved. Francec pride poslednji na vrsto. Ko je s spovedjo gotov, kleči še kar naprej pred spovednico.

Gospod župnik se začudi in ga pobara: »No, Francec, ali mi imaš še kaj povedati?«

Francec (zaupljivo): »Veste, gospod župnik, meni je zmanjkaj pipec. Ali vam je mogoče kdc od otrok priznal, da mi ga je ukradel?...«

Neki gospod ustavi na cesti pobiča in ga pobara:

»Janezek, povej, ali se pride po tej cesti v Celovec?«

»Kdo pa vam je rekel, da je meni Janezek ime?« ga pobič kljubovalno pogleda.

»Nihče!« je odgovoril gospod. »Jaz uganem vse!«

»No, potem pa uganite še to, kam drži ta cesta!« se je odrezal pobič, ki mu je bilo Mihec ime, in je vzel pot pod noge...

Izpod domače lipe

SUHA

Na dan Sv. Petra in Pavla smo se peljali na Krko k mašniškemu posvečenju, da smo bili zbrani okrog našega rojaka Lojzeta Kulmeža, ki je bil ta dan posvečen v mašnika. Bilo nas je za dva avtomobila, a je en voz nekaj dni prej odpovedal — ker se je zdelo, da je bilo bolj potrebno peljati nekaj kričačev v Grebinje — da bi tam drenj in »štimo« delali, kot pa da bi nas peljali k tako lepi slovesnosti, katere nimamo prilike videti vsako leto. Tako je, če je človek od »drugih« odvisen!

11. julija smo pa imeli pri nas novo mašo. Zato priložnost smo se vsi pripravljali z velikim veseljem in požrtvovalnostjo, posebnost pa prevz. g. župnik, ki so tako rekoč vse svoje moči posvetili za lep potek nove maše.

Najbolj nas je skrbelo, kaj bo s tem večnim dežjem, ki ga ni hotelo biti konec, posebnost zato, ker je bilo po načrtu določeno, da bo maša na prostem. Naša cerkev je namreč zelo majhna. Še mi Sušani ne gremo vsi notri, če gremo vsi notri, če pa ne gremo vsi notri, ne potem pa gremo vsi notri. V zaupanju na božjo uvidevnost smo vseeno postavili dva velika mlaja, kot se za nas spodobi, da sta kot dva stražarja čuvala novomašnika. Križ je bil tudi še razmeroma hitro postavljen, prav tako tudi pod. Mislili smo si namreč, to pot pa ne sme biti Suha mokra, razen pri Virtu, tam je namreč tudi pod streho mokra.

Na predvečer nas je pred sprejemom oblikoval kot Noeta, ko je gradil ladjo, znoj in dež vse obenem. Zato smo g. novomašnika kar v okrašenem cerkvenem peljali in mu tam zapeli in povedali, kar nam je bilo na srcu. Po blagoslovu smo jo pa pobrali vsak na svoj dom, gruntali in ugibali, kaj bo jutri vreme prineslo. No proti sedmi uri se je pa zjasnilo, zavihali smo rokave in pohiteli s pripravo od zunaj, kar nismo mogli prej pod dežniki.

Na dan nove maše pa se je k nam na Suho podalo ne samo, kar leze ino gre, ampak tudi, kar se vozi. Videl si avtobuse, tovrstne avtomobile, traktorje, kolesa, motorje, zapravljičke in kočije. Kam vse to? Vse, vse na Suho na novo mašo. Škocijan, št. Lipš, Dobria vas, Šmihel, Pliberk: vse motorizirano. S hribov pa so prihajali in prilezli naši gorjanci in se pokazali, koliko jih je pravzaprav. In ko je ljubi Bog zagledal vso to množico, oboroženo z dežniki: mamice, ki bi bile rade pri Lojzetovi novi maši in so se že tako dolgo pripravljale nanjo, očance z dolgimi bradami in pipami, mladino, ki ni prišla radi krame in src iz lecta, ampak na novo mašo, in polno malega drobiža, ki je kar naprej prerival med velikimi, tedaj se nas je usmilil in nam pripravil zelo lepo in ugodno vreme, da smo bili vsi zadovoljni. Še sence si nismo iskali, ker so oblaki skoro do konca maše zastirali vroče sonce; šele proti koncu maše se nam

je prav veselo nasmejalo in preštel naše dežnike.

Ob pol desetih se je oglašil zvon iz lin in tako mogočno zapel, da še kmalu ne tako. Najbrž radi tega, ker se je ustrašil naših možnarjev, katere so imeli naši strelci zakopane nedaleč od zvonika. Vsa čast ne samo možnarjem, ampak tudi našim strelcem, ki so nas dramili in preizkušali naše živce s svojimi mogočnimi salvami. No, za novo mašo se pa že spodobi, da je kaj ro-pota.

Sprejeli smo novomašnika kar na vasi pod lipo, ko je prišel prvič kot novomašnik po poti, katero je kot šolar in ministrant neštetokrat premeril in si tedaj še malo ni mislil, da bo sedaj tako sprejet kot novomašnik. Deklamatorji so se kar lepo odrezali.

»O, ne le Vi! O, ne le Vi,
vsa vas se z vami veseli!«

Je eden izmed njih ponavljal. Pred župniščem smo mu oblečenemu v lepa mašna oblačila izročili še križ in krono, na kar se je podal k novomašnemu oltarju v spremstvu svojih duhovnih sobratov, staršev, prijateljev in znancev. Preč. g. Koglek, škocijanski župnik, je v lepem in izklesanem govoru povedal nalogo in poslanstvo duhovnika. Duhovnik mora podirati in zidati. Rušiti satanovo kraljestvo, graditi kraljestvo Kristusovo. Končal je z željo:

Kjer boš v svoji službi hodil,
Bog ti svojo milost daj,
da boš srečno duše vodil
k Jezusu v nebeški raj.

Med mašo je bilo lepo in ubrano ljudsko petje, ki ga je pripravil prečastiti g. župnik Holmar. Tako lepo pripravljenega in izvajanega ljudskega petja še zlepa nismo slišali, kakor na tej novi maši.

Na koncu službe božje sta nam oba naša letošnja novomašnika podelila svoj blagoslov. Dobili smo še lepe podobice — tudi za tiste, ki so morali ostati doma, zavili malo še k Virtu in malo posušili tudi tam Suho, ki je bila ta dan še precej mokra, potem smo jo pa brž pobrali domov, da nam ne bi zlezla sladka in zapeljiva kapljica v noge. Res je bil ta dan lep, ki nam ga je pripravil Gospod. Mi ga ne bomo zlepa pozabili. Bog nam daj veliko tako lepih novih maš, potem lahko pričakujemo tudi lepših časov.

RADIŠE

Veliko vam imamo povedati, odkar smo se zadnjič oglašili.

Na Vnebohod so nam naši vrli igralci zaigrali znano burko »Lesena peč«. Že igra sama nas je spravila v smeh; še bolj pa podajanje, saj so bile vloge prav posrečeno razdeljene. Ljudje kar ne morejo pozabiti in že težko čakajo, kdaj nas bodo igralci spet povabili v dvorano. Tisti, ki staknejo vse skrivnosti, trdijo, da se igralci priprav-

Koj po tonzuri je oživilo celo semenišče. Podeljevanje redov je vselej prineslo med debelo zidovje neko zanesenost. Prvoletniki so s sveto zavirljivostjo gledali na višje letnike in se s čudnim hrepenenjem vrteli okoli novih subdijakov in tonzurantov. Tudi tisti, ki so sprejeli nižje redove, so vzbujali v prvoletnikih zavist. Neko sveto hrepenenje je planilo v srca.

Večerna puncta meditationis so bila vsa presijana od skrivnosti, ki je razgibala semenišče. Novi subdijakoni so sedeli v prvih klopeh, listali po novih brevirjih in predstavljali raznobarne trakove. Tonzurantom so se belila za kovanec velika obrita mesta na temenu.

Še spiritual je bil čudovito razgiban. Empti estis enim pretio magno. Glorificate et portate Deum in corpore vestro.* Klemenova duša poveljuje Gospoda. Moškaj skrušeno strmi v klop. Spiritu alove besede mu težko udarjajo na ušesa.

»Prišli ste, da se daste na razpolago Bogu in škofu. Vsak, kdor hoče nekaj pridržati sebi, ni poklican. Kdor misli, da je poklican v prvi vrsti za učenjaka in potlej šele za duhovnika, ni na pravi poti. Kdor sanja o doktoratu in pozablja, da je poklican za reševanje duš, naj ve, da goljufa duše, ki čakajo nanj.

Vsak, kdor je resnično poklican, je že podredil svojo voljo popolnoma Bogu in predstojnikom. Kamor te bo škof poslal, tja pojdi brez ugovora. Če te pošlje v razkošno mestno cerkev, bodi vesel, če te pošlje v skromno gorsko vasico, bodi tudi vesel. Kamor te pošlje, vedi, da te je Bog tja poslal.

Klemen ve, da je Moškaj zadet v dno duše. Vsi njegovi načrti so se zazibali. Ostri, suh obraz je bled. Z naglico piše premišljevanje v zvezek.

* Odkupljeni ste namreč za visoko ceno. Poveljujte Gospoda in ga nosite v sebi!

ljajo na igro »Učiteljica.« Upamo, da vam bomo kmalu mogli povedati, kako nam bo všeč.

20. junija smo slovesno obhajali prvo obhajilo otrok. Bilo jih je letos samo 11. Vse je bilo zelo lepo, le spreved iz župnišča v cerkev je moral odpasti, ker je bilo kot iz škafa. Otroke so spremili k obhajilni mizi tudi njihovi starši in sorodniki. Samo nekaj očetov ni imelo poguma. Ljudem, ki so to opazili, so se ti otroci kar smilili, »ker so sirote brez očetov.« Upamo, da bomo drugo leto mogli zapisati. Najlepše pa je bilo, ker smo videli pri obhajilni mizi prvo-obhajance v spremstvu njihovih očetov in mater.

Nedelja 27. junija je bila naš romarski dan. Iz treh župnij: Radiš, Medgorij in Podgrada se nas je zbralo 250 romarjev. Z nami sta šla tudi oba dušna pastirja g. župnik iz Radiš in g. provizor iz Medgorij. Radiški moški zbor je bil zastopan polnoštevno.

V štirih avtomobilih smo se odpeljali iz Žrelca. Ustavili smo se najprej pri Gospej Sveti, kjer smo imeli sv. mašo. Pridigal nam je g. kanonik Feinig, peli pa so radiški pevci.

Ob 14.9 smo se poslovili od priljubljene božje poti in hiteli proti Krki. Na grobu sv. Heme smo imeli dve sv. maši, vmes pa smo prepevali naše domače cerkvene pesmi. Nato smo si ogledali vse znamenitosti krške stolnice, ki nam jih je večje razlagal č. g. Polanc. S petimi litanijami smo se poslovili od groba sv. Heme in mogočne krške stolnice. Ko smo mi odhajali, so se pomikale v cerkev mogočne procesije otrok iz cele krške doline, ki so po želji škofa imeli pobožnost za mir med narodi.

Mi pa smo hoteli obiskati še tretjo božjo pot. Peljali smo se do Gutarina in odtod šli peš k romarski cerkvi Maria Hilf. Tu smo imeli večerno sv. mašo, med katero so nam pridigali mil. g. prošt Benetek iz Tinj, ki so se tudi udeležili našega romanja.

Dobro razpoloženi in ob veselem petju smo se vračali mimo Gospe Svete domov. Opravili smo lepo romanje in videli lepote naših božjih poti. Takih romanj si še želimo.

Na praznik sv. Petra in Pavla pa so romali naši otroci. Zbrali so se iz Tinj, Podkrnos, Radiš, Medgorij in Podgrada pri M. B. v Dolini. Bilo je lepo, saj je otroška pobožnost vedno lepa.

Tako upam, da smo vam povedali vse zanimivosti. Kako pa bomo obhajali 25-letni jubilej štirih pevcev našega moškega zbora, vam pa povemo drugič.

DOB PRI ŽVABEKU

Naš vodovod je posebnost svoje vrste. Čeprav je vode, da povsod čez teče, je pri nas ni, da bi se za potrebo napil. Enkrat je tako kalna, drugič pa sploh ne teče.

Našo cesto Labud—Pliberk so napravili za državno cesto in jo bodo zato popravili, da bo širša in zločnejša. Vegašti in strmi klanci pri nas in na Suhi bodo morali izginiti. To bodo naredili tako, da bodo cesto preložili in napravili nekaj mostov, da bo k nam in od nas lažje priti.

Klemen je miren. Misli na »Sibirijo«, na svoje barakarje, misli na bodočnost, na otroke, na svoje načrte.

Glorificate et portate Deum in corpore vestro.

Dnevi so zopet bežali. Študij se je grmadi, prešle so velikonočne počitnice in leto se je spet nagnilo h koncu.

Klemen je vrtal vase. Grizlo ga je, da je Resnik razklal barakarsko kolonijo. Nekateri, ki so bili doslej do bogoslovcev prijazni, so postali hladni.

Vse to je prišlo na dan tudi na občnemu zboru Karitativnega društva. Ko je predsednik Bitenc podal obširno poročilo, je šla po klopeh čudna poparjenost.

»Težko je, toda idealizem vselej zmaga. Najtežji napori so vselej tik pred zmago. Ko odlagam svoje predsedniško mesto, želim, da bi društvo dobilo novega, mlajšega vodnika. Dosti jih je med vami, ki so že veliko napravili in vem, da so poklicani, da prejmejo mesto za menoj. Poglejte in volite.«

Po predsednikovem poročilu je nastalo živahno gibanje. Klemen je sedel v zadnji klopi in se razgledoval. Pahovec iz četrtega letnika ne bi bil napak. Ve, kaj je revščina.

Toda nekaj list je bilo že sestavljenih. Začeli so jih pisati na tablo.

Prva lista. Nosilec liste Moškaj. Druga lista. Nosilec liste Pahovec. Tretja lista. Nosilec liste Gornik.

Klemen je zardel. Videl je Moškaja, ki se je ozrl.

Predlogi za glasovanje.

Volijo z listki.

Razdelili so listke. Klemen je bez oklevanja zapisal Pahovčevo ime.

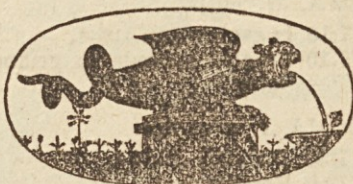
Štetje.

Zdaj je tudi Klemen postal nemiren.

Moškaj deset glasov.

Pahovec trideset glasov.

Celovška KRONIKA

OD PETKA DO PETKA

Na vreme se nihče več ne spozna, kakor na politiko ne. Oboje je uganka. Za tri dni lepega vremena smo dobili dvojno količino dežja. In sedaj se drži tako, da ne veš, kaj bo čez eno uro. Vremenoslovci ugibajo vse mogoče stvari, drugi pa pravijo, da je vzrok zmešanemu vremenu drugje. Sv. Peter, uravnovalec vremena, je zaradi dogodkov v Berlinu in Beogradu tako zmešan, da kar tjavendan pritiska na registre za uravnavanje vremena in zato je enkrat sonce, čez pol ure pa dež. Naj bo že tako ali tako, res je, da so neurja povzročila veliko škodo na polju, kar se bo neobhodno poznalo v naših žlehdcih in mi vsi imamo resen vzrok, da vzdihnemo: Hudega vremena in vojske, reši nas, o Gospod!

Na živilskem trgu je mnogo bolj mrtvo kakor na političnem. Novost je ringlo, ki stane 7 šil. kilogram in je za povprečnega nemaniča precej drag. Ljudje ga bolj gledajo, kot kupujejo. Borovnice so po 2.50 do 3 šil., maline 4—5 šil., lisičke 2.50—3 šil. Te cene veljajo za liter. Jurčkov ni več, pa tudi borovnice in maline gredo že proti koncu. Jabolka so po 2.50 šil. za kilogram, sveža paprika 40 gr. komad in limone tudi 40 gr. komad.

Gradbena delavnost v Celovcu gre počasi naprej. Sedaj popravljajo St. Veitterring in bo priključek na Pischerdorferstrasse. Cesta je od St. Veiterstrasse že narejena in lepo izgleda, tako, da jo marsikateri avtomobilist ubere po tej lepi cesti. Ko pa pride do konca, je njegovega veselja konec in se mora obrniti, ker dela na cesti še niso končana in cesta še nima izhoda. Pri vходу pa ni nobenega napisu, da je cesta že zaprta. Torej napis! Parke so začeli tudi popravljati in Schillerjev park, kjer je prej bilo letalsko zaklonišče, je že dobil novo lice. Pred mestno hišo je tudi lepo urejen park s klopčami.

Športni dnevi ob Vrbskem jezeru se bližajo koncu. V tenisu so zmagali Italijani nad Avstrijci s 6:2, šah Udine—Celovec pa je končal 10:10.

Od 7. do 17. avgusta bo v Celovcu sejem. Na športnem prostoru na Miesstalerstrasse že pripravljajo vse potrebno za sejem, kjer bodo Celovčani imeli eno priložnost več izrebiti se denarja.

Meseca junija je bilo v Celovcu rojenih 172, od teh 3 mrtvorajeni. Umrla sta 102 in poročilo se je 63 parov. Prebivalcev ima Celovec 65.065.

Gornik šestdeset glasov.

Ploskanje.

Klemen bi najraje zginil iz dvorane. Stari predsednik ga je poklical. S hitrimi koraki je šel Klemen med klopmi. Bitenc mu je stisnil roko in sedel v prvo klopo.

Gornikove oči so se najprej ujele z Moškajevimi. Razočaranje je bilo v njih.

Ti in ne jaz.

Ko je zvonilo v kapelo, so se volitve zaključile. Klemen je odhajal med zadnjimi.

Po večerni molitvi je še dolgo ostal v kapeli. Moral je premisliti podeljeno mu službo.

Sedaj šele se prav začena borba z Resnikom. Postavljen je, da jo izvojuje ali pa da podleže. Eden mora. Resnik ali on.

Sedes Sapientiae, ora pro me* — se je zagledal v oltarno sliko.

»Da bom moder in previden in da svojih sovražnikov nikoli ne bom sovražil.«

Sprejel je službo. Kakor veliko čast in veliko breme.

*

V soboto po kosilu je prišel na obisk gospod Meglič. Klemen se je začudil.

»Ker vas ni od nikoder, sem jaz prišel k vam. Nekaj delavcev bi potreboval.«

Klemen se je zasmejal.

»Mislim, da bi bil jaz dober?«

»Močan ste dosti. Toda ne mislim vas. V »Sibiriji« bi se pa nemara dobilo kaj. Spreobrnili sem se, kar sem videl življenje v predmetju. Sibirjanov smo se včasih otepali. Toda ljudje so vendarle. Otroke imajo in živeti morajo. Vaša zasluga, da sem takih misli.«

Meglič je bil zgovoren. Sedela sta v kotu in Klemen je v mislih iskal svoje ljudi po Sibiriji. Kremenc je službo dobil, tudi Mohor zdaj za silo zasluži.

—* Sedež Modrosti, prosi zame.

MAUSER KAREL:

KAPLAN KLEMEN

ROMAN

(Nadaljevanje)

20.

Tiho je stopil v sobo in legel. Ležeč je strmel v strop, dokler se ni ogrel. Ko mu je postalo toplo, so se tudi misli ogrele. Mirno so čakale na drugi dan, ko bodo škarje šle preko črnih gostih las in ga zaznamenovale za duhovniški križ.

V mislih ponavlja besede sv. Pavla:

Et si habuero omnem fidem, ita ut mon-tes transferam, caritatem autem non habuero, nihil sum.

Iz mraka je vstal bel, voščen obrazek Mo-driševega Tončka in mrtva usta so dahnila: Gospod Klemen!

Nato je iz teme siknila Resnikova kletev. Prekleti črnuh!

S stisnjenimi ustnicami Klemen misli na svojo »Sibirijo«, na svojo veliko ljubezen in na svoj največji križ.

Spanec prihaja. Nemiren spanec, ki ga prekinja bitje stolniške ure. Ceste zunaj so prazne in mraz grize v stene.

Večna luč v kapelici mirno, gori in z rahlo rdečkasto svetlobo barva okno, ki gleda na dvorišče. Zapuščeni vodnjak strmi v sinjo ivnato nebo.

Noči pred velikimi skrivnostmi so vselej globoke.

Tonzuro je sprejel miren in zbran. Čutil je globoko veselje. Ko mu je šel škof s škarjami prek glave, se mu je zdelo, da je s kodri odrezal tudi preteklost.

